

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ İKTİSADI ANABİLİM DALI

AVRO BÖLGESİNE DAHİL OLMAYAN AB ÜLKELERİNİN
ALMANYA İLE MAASTRICHT KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE
YAKINSAMA ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

ADEVİYE SULTAN SAPMAZ

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ İKTİSADİ ANABİLİM DALI

AVRO BÖLGESİNE DAHİL OLMAYAN AB ÜLKELERİNİN
ALMANYA İLE MAASTRICHT KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE
YAKINSAMA ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

ADEVİYE SULTAN SAPMAZ

Danışman: DOÇ. DR. İMRE ERSOY

İstanbul, 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğüne

Enstitünüz, Avrupa Birliği İktisadi Anabilim Dalı Türkçe / İngilizce Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Adeviye Sultan Sapmaz**, tarafından hazırlanan, “**Avro Bölgesine Dahil Olmayan AB Ülkelerinin Almanya ile Maastricht Kriterleri Çerçevesinde Yakınsama Analizi**” başlıklı bu çalışma, **29.07.2019** tarihin de yapılan savunma sınavı sonucunda **OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞUYA BAŞARILI** bulunarak aşağıda isimleri yazılı jüri üyeleri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. İmre ERSOY

Danışman

Doç. Dr. Erginbay UĞURLU

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üy. Pınar DENİZ

Jüri Üyesi

Onay

Prof. Dr. Muzaffer DARTAN
Müdür

02/08/2019 tarih ve 2019/26 sayılı Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyisim	: Adeviye Sultan SAPMAZ
Anabilim Dalı	: Avrupa Birliği İktisadı
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. İmre ERSOY
Tez Türü ve Tarih	: Yüksek Lisans – Haziran 2019
Anahtar Kelimeler	: Avro, AB, Maastricht Kriterleri, Yakınsama

ÖZET

AVRO BÖLGESİNE DAHİL OLMAYAN AB ÜLKELERİNİN ALMANYA İLE MAASTRICHT KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE YAKINSAMA ANALİZİ

Bu çalışmada Avro Bölgesine dahil olmayan ülkelerin Maastricht kriterleri açısından Avrupa Birliği üyelerine yakınsayıp yakınsamadıkları 2000-2017 dönemi makroekonomik performansları ele alınarak incelenmiştir.

Avro Bölgesine dahil olmayan ülkelerin temel makroekonomik veriler açısından yakınsamaları, söz konusu ülkelerle Almanya ve Avro Bölgesi ortalamaları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ekonomik ve ampirik analiz olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmiştir. Grafikselleştirme ve ampirik sonuçlar birbirlerini doğrulamış, Avro Bölgesine dahil olmayan ülkelerin hangi değişkenler açısından Almanya'ya ve Avro Bölgesine yakınsadıkları, bu yakınsamanın gücü ortaya konmuştur.

Yakınsamanın ampirik açıdan test edilmesinde yakınsama literatüründe kullanılan iki yöntem olan Beta ve Sigma metodlarının her ikisi de çalışmada kullanılmıştır. Bunun yanında Beta metodu yakınsamanın mutlak mı yoksa koşullu mu olduğunu test etme imkanı sağladığından, bu çalışmada da yakınsamanın var olup olmadığının yanında yakınsamanın mutlak mı yoksa koşullu mu olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma üç ana bölümde ifa edilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde; tarihsel süreç, Maastricht yakınsama kriterleri, Avrupa Birliği ülkelerinde kriz, krize karşı alınan önlemler ve kemer sıkma politikalarından bahsedilmiş, ikinci bölümünde; avro bölgesine dahil olmayan ab ülkelerinin ekonomik analizi yapılmış, bütçe açığı oranı, kamu borcu oranı, enflasyon oranı, uzun vadeli faiz oranı, kur istikrarının grafikselleştirilmesi yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise literatür taraması, veri ve metodoloji (Beta (β) Yakınsaması, Sigma (σ) Yakınsaması) devamında ise analiz ve sonuçların yorumlanması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda; yapılan sigma testi sonuçlarının da hem grafiklerde gözlemlenen durumları ve Beta yakınsama testinde elde edilen bulguları destekler nitelikte olduğu saptanmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Adeviye Sultan SAPMAZ
Programme : Department of European Union Economics
Advisor : Assoc. Dr. İmre ERSOY
Type of Thesis and Date : PhD Thesis- June 2019
Keywords : Euro, EU, Maastricht Criteria, Convergence

ABSTRACT

THE CONVERGENCE ANALYSIS OF EU COUNTRIES NOT INCLUDED IN THE EUROZONE WITH GERMANY WITHIN THE FRAMEWORK OF MAASTRITCH CRITERIA

In this study, it was analyzed that whether the countries which are not included to the Eurozone converge to the European Union countries or not in terms of Maastricht criteria by addressing their macroeconomic performances in the 2000-2017 period.

Convergences of the countries which are not included to the Eurozone in terms of basic macroeconomic data were evaluated by comparing the countries in question with their averages in Germany and Eurozone. This evaluation was performed in two different ways; economic and empirical analysis. Graphical display and empirical results verified one another and in terms of which variables the countries which are not included to the Eurozone converge to Germany and Eurozone revealed the power of this convergence.

Beta and Sigma methods, which are the two methods used in convergence literature in testing the convergence in terms of an empirical angle, were both used in this study. Furthermore, due to the Beta method provides an opportunity to test the convergence about if it's absolute or conditional, whether the convergence is absolute or conditional besides whether the convergence exists or not was also determined in this study.

The study was performed in three main stages. At the first stage of the study, historical process, Maastricht convergence criteria, austerity policies and the economics of the EU countries which are not included to the Eurozone were analyzed; at the second stage, graphical displays of budget deficit rate, public debt rate, inflation rate, long-term interest rate, and exchange stabilization were performed. At the third and the last stage of the study, literature review, data and methodology (Beta (β) Convergence, Sigma (σ) Convergence) and afterwards, commenting on the analysis and results were made. At the end of the study; it was determined that the results of the Sigma test confirm both the facts observed in the graphics and the results obtained from the Beta convergence test.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Avrupa'da Avro Bölgesine Dahil Olmayan AB Ülkelerinin Almanya ile Maastricht Kriterleri çerçevesinde yakınsama analizi neticesinde olası etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, konu incelenirken Avro Bölgesine Dahil Olmayan AB Ülkelerinin Almanya ile Maastricht Kriterleri çerçevesinde yakınsaması hem ekonometrik hem de ekonomik analiz ile göz önünde bulundurulurak mümkün olduğunca teze yansıtılmıştır.

Bu çalışma elbette ki yalnızca tez araştırmaları esnasında elde edilen bilgi verileri ile oluşturulmamıştır. Bu noktada tez danışmanlığımı üstlenerek süreç boyunca benden yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. İmre ERSOY'a teşekkürü bir borç bilirim. Hayatım boyunca yanımda olarak her şartta ve koşulda bana destek olan değerli aileme teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

İstanbul, 2019

Adeviye Sultan SAPMAZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLO LİSTESİ.....	vii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL SÜRECİ

GİRİŞ.....	1
I. AB'NİN TARİHSEL SÜRECİ.....	3
II. PARASAL BİRLİĞİN TARİHSEL SÜRECİ	7
III. MAASTRİCHT YAKINSAMA KRİTERLERİ.....	15
IV. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE KRİZ	16
A. 2008 KRİZİNE GENEL BAKIŞ	16
B. AVRUPA BORÇ KRİZİ	17
C. KRİZİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDEKİ ETKİSİ.....	18
1. Yunanistan'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları	19
2. İrlanda'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları	20
3. Portekiz'de Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları	22
4. İspanya'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları.....	23
5. İtalya'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları	24
D. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KRİZE KARŞI ALINAN ÇÖZÜM ÖNLEMLERİ VE GELİŞTİRİLEN MEKANİZMALAR	26
V. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE KEMER SIKMA POLİTİKALARI	28

İKİNCİ BÖLÜM

I. AVRO BÖLGESİNE DAHİL OLMAYAN AB ÜLKELERİ İLE KIYAS ÜLKE ALMANYA’NIN EKONOMİK ANALİZİ	31
II. EKONOMİK ANALİZ	35
A. BÜTÇE AÇIĞI ORANLARI	36
B. KAMU BORCU ORANLARI.....	37
C. ENFLASYON ORANLARI.....	38
D. UZUN VADELİ FAİZ ORANLARI.....	39
E. KUR İSTİKRARI	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMETRİK ANALİZ

I. LİTERATÜR TARAMASI	42
II. VERİ ve METODOLOJİ.....	47
A. VERİ.....	47
B. METODOLOJİ.....	49
1. Beta (β) Yakınsaması.....	50
2. Sigma (σ) Yakınsaması.....	54
III. ANALİZ VE SONUÇLARIN YORUMLANMASI	56
A. BETA-YAKINSAMASI TESTLERİ.....	56
1. Kamu Borcu Beta Yakınsama Testi.....	56
a. Almanya ile Avro Bölgesi’ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler (ABDO).....	56
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi’ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	57
2. Bütçe Açığı Beta Yakınsama Testi.....	58
a. Almanya ile Avro Bölgesi’ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	58
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi’ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	60
3. Enflasyon Beta Yakınsama Testi	61
a. Almanya ile Avro Bölgesi’ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	61

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	62
4. Uzun Vadeli Faiz Oranı Beta Yakınsama Testleri	64
a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	64
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	65
5. Döviz Kuru Beta Yakınsama Testleri.....	66
a. Avro ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Para Birimlerinin Beta Yakınsama Testleri	66
B. SIGMA YAKINSAMASI	67
1. Kamu Borç Oranlarına İlişkin Sigma Yakınsama	68
a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	68
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Ülkeler	68
2. Bütçe Açığı Oranlarına İlişkin Sigma Yakınsama.....	69
a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	69
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	70
3. Enflasyon Oranına İlişkin Sigma Yakınsama.....	70
a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	70
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	71
4. Uzun Vadeli Faiz Oranlarına İlişkin Sigma-Yakınsama	72
a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler.....	72
b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler	72
C. BETA -YAKINSAMA VE SİGMA YAKINAMA TESTLERİ	
SONUÇLARI	73
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	78

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: AB Genişleme Süreci.....	6
Tablo 2: EPB Örnekleri.....	10
Tablo 3: Yunanistan'ın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012).....	20
Tablo 4: İrlanda'nın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012).....	21
Tablo 5: Portekiz'in Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012).....	22
Tablo 6: İspanya'nın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012).....	24
Tablo 7: İtalya'nın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012).....	25

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Grafik 1: Bütçe Açığı Oranı	36
Grafik 2: Kamu Borcu Oranı	37
Grafik 3: Enflasyon Oranı	38
Grafik 4: Uzun Vadeli Faiz Oranı	39
Grafik 5: Kur İstikrarı.....	40
Grafik 6: Kur İstikrarı.....	40

KISALTMALAR

AAET	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABDO	: Avro Bölgesine Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler
ADF	: Augmented Dickey-Fuller Birim Kök Testi
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AMB	: Avrupa Merkez Bankası
AMBS	: Avrupa Merkez Bankası Sistemi
APB	: Avrupa Parasal Birliği
APS	: Avrupa Para Sistemi
AT	: Avrupa Topluluğu
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
DB	: Dünya Bankası
ECU	: Avrupa Para Birimi (Avro Öncesi)
EPB	: Ekonomik ve Parasal Birlik
ESA 2010	: Ulusal ve Bölgesel Hesaplar Sistemi 2010
GSYİH	: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
LLC	: Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi
OPA	: Optimal Para Alanı
β	: Beta Yakınsama Testi
σ	: Sigma Yakınsama Testi

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL SÜRECİ

GİRİŞ

İkinci dünya savaşından sonra Avrupa ülkeleri arasında entegrasyon ve iş birliğinin sağlanmasına yönelik düşüncelerin ortaya atıldığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri tarafından 1947 yılında Marshall Planı ile Avrupa ülkelerine yardımlar yapılmış ve Avrupa ülkelerinin restorasyon sürecine girdiği, ülkelerin kalkınmalarının sağlanmasına yönelik çalışmaların yapıldığı ve yapılan maddi yardımlar ile ülke sanayilerinin ve ekonomilerinin geliştirilerek Avrupa ülkeleri arasında iletişimin artırılması, yakınlaşmalarının sağlanması, ülkeler arasında bilgi alışverişinin yapılması, ülkelerin birbirine yakınlaştırılması amaçlanmıştır.

Schuman Deklarasyonu'nun kabulü ile 1951 yılında Paris'te Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurucu antlaşması imzalanmış, antlaşma 1952 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile söz konusu ülkeler arasında kömür ve çelik ticaretinin yolu açılarak ülkeler arasında iş birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Akabinde, 1957 yılında Roma'da Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (AAET) kuran antlaşmaların imzalanması ile sadece malların değil aynı zamanda sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımına da imkân tanıyan bir "Ortak Pazar" düşüncesi ortaya atılmıştır. Süreç içerisinde topluluğa üye olan ülkelerin sayısının arttığı görülmekle birlikte Maastricht kentinde Avrupa Birliği Zirvesi nezdinde yeni bir antlaşma gündeme getirilerek 1992 yılında Maastricht diğer adıyla Avrupa Birliği Antlaşması'nın imzalandığı görülmektedir.

AB bölgesel ekonomik politikaları ile finansal araçlarının kullanım önceliklerine göre, 1990'lı yılların ortalarından günümüze kadar türlü amaçlar belirler

iken, 2007-2013 yılları arasında bu amaçlar; yakınsama, bölgesel rekabet, istihdam ve iş birliği olarak tayin edilmiştir.

Yakınsama amacı az gelişmiş bölge ve ülkelerde istihdam ve gelir artışı sağlayarak kişi başına düşen gelir seviyesini topluluk seviyesine yaklaştırmayı, bölgesel rekabet ve istihdam amacı, bölgelerin rekabetçi yapısını geliştirmeyi, daha iyi iş fırsatları sağlamayı, bölgesel iş birliği hedefi ise tecrübelerin paylaşımı ve sorunlara ortak çözümler aracılığıyla diğer iki amaca yardım etmeyi hedeflemektedir.

Birliğe 2013 tarihinde Hırvatistan'ın katılımı ile üye ülke sayısı 28'e yükselmiştir. Bilindiği üzere AB'ye üye ülkelerin Maastricht Kriterleri'ni sağladıktan sonra Avro Bölgesi'ne dahil olarak ortak para birimi olan avroyu kullandığı fakat tez içerisinde konu olan 9 ülkenin (İsveç, Danimarka, İngiltere, Çekya, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Hırvatistan ve Macaristan) birliğe üye olmakla beraber ortak para birimi olan Avro'yu kullanmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Avrupa Birliğine üye olmakla birlikte Avro bölgesine dahil olmayan ülkelerin Almanya ile Maastricht kriterleri çerçevesinde yakınsama analizi kullanarak bu ülkelerin Almanya ile ne ölçüde yakınsandığının test edilmesidir.

Bu bilgiler ışığında Avro Bölgesine dahil olmayan AB ülkelerinin Almanya ile Maastricht Kriterleri çerçevesinde yakınsama analizini gerçekleştireceğimiz bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; tarihsel süreç, Maastricht yakınsama kriterleri, Avrupa Birliği ülkelerinde kriz, krize karşı alınan önlemler ve kemer sıkma politikalarından bahsedilmiş, ikinci bölümünde; avro bölgesine dahil olmayan ab ülkelerinin ekonomik analizi yapılmış, bütçe açığı oranı, kamu borcu oranı, enflasyon oranı, uzun vadeli faiz oranı, kur istikrarının grafiksel gösterimleri yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise literatür taraması, veri ve metodoloji (Beta (β) Yakınsaması, Sigma (σ) Yakınsaması) devamında ise analiz ve sonuçların yorumlanması yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda; hem Beta ve Sigma yakınsama testlerinin sonuçları hem de ülkelerin ekonomik analizleri ile Avro Bölgesine dahil olmayan AB ülkelerinin Almanya ile Maastricht Kriterleri çerçevesinde yakınsadıkları gözlemlenmiştir.

I. AB’NİN TARİHSEL SÜRECİ

AB, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu tarz ülke ekonomilerine zarar veren savaşların bir daha yaşanmasını engellemek amacıyla kurulmuştur. İlk adım savaşın galibi olan ABD tarafından 1947 yılında Marshall Planı ile atılmıştır. Planın içeriğini ekonomik, sosyal aynı zamanda siyasal sıkıntılar yaşayan Avrupa ülkelerine yapılacak olan yardımlar oluşturmaktadır. Marshall Planı'nın ardından bütünleşmenin ilk somut adımı; 1950 tarihinde Fransız Dış İşleri Bakanı Robert Schuman'ın kendi adıyla anılan “Schuman Deklarasyonu” nun ilanı ile atılmıştır. Schuman'a göre; Avrupa'da barış ancak Fransa ve Almanya arasında dostluk sağlanabildiği sürece mümkün olacaktı. Bu yüzden ilan ettiği deklarasyonda bu iki ülkenin kömür ve çelik üretimini kurulacak olan (Avrupa devletlerinin de içinde bulunduğu) “ulus üstü” topluluğa devretmeleri gerektiğini açıklamıştır. Schuman Deklarasyonu'nun kabulü ile 1951 yılında imzalan Paris Antlaşması ile kurulan ve kurulduğu andaki ismi Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) olan AB, daimî barışı sürdürmek için Avrupa ülkelerini politik ve ekonomik olarak birleştirmeye başlamıştır. Bu topluluğun altı kurucu ülkesi; Almanya, Fransa, Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya'dır. Bu altı ülkede, İkinci Dünya Savaşı'nın ham maddeleri olan kömür ve çelik serbest dolaşıma tabi tutularak barışın araçları haline getiriliyordu. Bu adımla, tarihte ilk kez devletler kendi istekleri ile egemenliklerinin bir kısmını ulus üstü bir kuruma devretmekteydiler (AB, 2013).

Avrupa'da ekonomik topluluğu kuran antlaşma, 1957'de imzalanan Roma Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ismini alan AB, artık ortak bir pazar haline gelmiştir (EU, 2018). Çünkü bu antlaşma ile kömür ve çeliğin yanında diğer sektörlerde de; malların, işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı başlamıştır (AB, 2013). AET'nin kurucu anlaşması olan Roma Antlaşması'nda, öncelikle üye devletlerarasında bir gümrük birliği kurulması ardından ortak bir pazar kurulması planlanmıştır. Gümrük Birliği'nin kabulü ile AET'ye üye ülkeler arasında her türlü tarife ve kotalar kaldırılmakta; topluluğa üye olmayan ülkelere ortak bir tarife oranı uygulanmaya başlanarak ortak ticaret politikaları

geliştirilmektedir¹. Gümrük Birliği ile ticareti sınırlayan gümrük vergileri ile dış ticaret kontrolleri kaldırılmakta; üçüncü ülkelere karşı uygulanan gümrük vergileri eşitlenmektedir (Nart, 2010, s.2874). Atılan bu adımlarla 1960'lar boyunca Avrupa ekonomisi iyi bir dönem geçirmiştir (EU, 2018).

1970'ler ve 1980'lerde yaşanan gelişmeler, AET'nin ekonomik bir birlik olmaktan, ekonomik birliğin de içinde yer aldığı siyasi bir birlik olarak görülmesine zemin hazırlamıştır. Bu yıllar incelendiğinde; AET üyesi ülkelerin 1970'ler ve 1980'ler boyunca dış politika sorunları üzerine müşterek davranış belirlemelerini sağlayan ve Avrupa Siyasi İşbirliği olarak bilinen sürecin başlaması (Efe, 2010, s.39), birçok AET üyesinin de yer aldığı Avrupa Konseyi'nin toplantılarının düzenli hale getirilmesi ve AET'nin bu toplantıları dikkatle izlemeye başlaması, Avrupa Parlamentosu üyelerinin doğrudan genel oyla seçilmesi gibi gelişmeler yaşandığı görülmektedir (Richardson, 2006, s.41). Bu gelişmeler neticesinde AET, ekonomik olduğu kadar siyasi olarak da birlik havası vermeye başlamıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde Berlin Duvarı'nın yıkılarak Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi ile Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu Doğu Avrupa'da yeni ülkelerin ortaya çıkması, Avrupa'nın siyasi yapısında önemli değişimlere sebep olmuştur. Bu değişen siyasi durum karşısında güç kaybetmek istemeyen AET üyesi ülkeler, bağlarını güçlendirme kararlılığıyla, 1991'de Hollanda'nın Maastricht şehrinde toplanmıştır. Burada gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde 1992 yılında Maastricht Antlaşması imzalanmış ve 1993 yılında yürürlüğe girmiştir (AB, 2013). Bu antlaşma ile AET, AB ismini almıştır (Özdemir, 2001, s.3). Bu antlaşma ile AB içerisinde parasal birliğin 1999 yılına kadar tamamlanması², AB üyesi ülkelerin ekonomik ve sosyal uyumun sağlanması, AB içinde malların, hizmetlerin, bireylerin ve paranın (sermayenin) serbest dolaşımı, ortak savunma politikalarının oluşturulması, Avrupa vatandaşlığının oluşturulması, Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerinin genişletilmesi ve adalet ve içişleri konularında işbirliği yapılması kabul edilmiştir. Görüldüğü gibi

¹ Gümrük Birliği, sadece malların serbest dolaşımına izin veren, Birliğe üye ülkelerin üçüncü ülkelere karşı uygulanacak gümrük vergi miktarlarını ulusüstü bir yapıya devrettikleri bir birliktir (Evlimoğlu, 2005, s.11).

² Her ne kadar hedef 1999 yılı olsa da, Avrupa ortak para birimi olan Euro, 1 Ocak 2002 tarihinde resmen tedavüle girerek, 12 ülkede kullanılmaya başlamıştır (AB, 2013). Ancak 1999'da kurlar sabitlenmiş ve Euro hesap birimi (kaydi para) olarak 1999 yılında 11 AB üyesi ülkede kullanılmaya başlanmıştır (TCMB, 1998: 2)

Maastricht Antlaşması, parasal ve iktisadi konularda kararların alındığı bir antlaşmadır (Eichengreen, 1993, s.1322). Bu çalışma kapsamına, Maastricht Antlaşması'nın parasal konuları alındığından ilerleyen bölümlerde Maastricht Antlaşması, sadece bu açıdan incelenecektir.

Bu dönemde yaşanan diğer önemli gelişme ise, 1993 yılında gerçekleşen Kopenhag Zirvesi'nde adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliği onaylanmadan önce karşılaması gereken kriterlerin belirlenmesi olmuştur. Kopenhag Kriterleri olarak bilinen bu kriterler; siyasi kriterler (hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan hakları ve azınlık haklarının güvence altına alınması konuları), ekonomik kriterler (ekonomide, rekabete ve serbest piyasa dinamiklerine dayanabilecek bir serbest piyasanın olması) ve AB'ye uyumla ilgili kriterler (AB'nin müktesebatına uyum kapasitesi) olarak sıralanabilir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2016, s.437-438).

Yukarıda da değinildiği gibi, 1990'lı yıllar AB için önemli kararların alındığı yıllar olmuştur. Bu dönemde, AET ismi yerine AB ismini kullanmaya başlayan Birlik üyeleri, Maastricht Antlaşması'nda bazı güncellemeler içeren Amsterdam Antlaşması'nı (1999) imzalamıştır. Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri artırılmış; demokrasi, birey hak ve özgürlükleri, Avrupa Birliği vatandaşlığı gibi konularda düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ortak dışişleri ve güvenlik politikaları benimsenmesi de bu antlaşmanın kapsadığı konular arasında yer almaktadır. 1990'lı yıllarda yaşanan diğer önemli bir gelişme ise Schengen Vizesi (Antlaşma 1985 yılında imzalanmış ancak 1990 yılında uygulanmasına ait sözleşme imzalanmıştır.) olarak bilinen uygulamadır. Bu uygulama ile Schengen vizesine sahip bireylerin, bazı sınırlamalar altında Schengen ülkeleri içerisinde serbest dolaşımına olanak sağlanmıştır (EU, 2018). Buraya kadar bahsedilenler incelendiğinde, 1990'lı yıllarda AB'de yaşanan gelişmelerin çoğunlukla; güvenlik, genişleme, ileri demokrasiyi gerçekleştirme, ekonomik ve siyasi birliği sağlama ve insan hakları konularında yoğunlaştığı görülebilmektedir (O'Keefe ve Twomey, 1999, s.10).

AB'nin kendini güncelleme sürecinde yaşadığı son mühim gelişme, 2007 yılında imzalanmasına müteakiben 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'dır. Yaşanan genişlemelerle birlikte AB'ye üye sayısının artması, AB'nin kurumsal

yapısının ve karar alma mekanizmalarının yeniden düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır ve bu amaçla Lizbon Antlaşması imzalanmıştır (T.C. Dış İşleri Bakanlığı, 2018). Bu antlaşmanın, AB'nin karar alma mekanizmalarındaki aksaklıkları/tıkanıklıkları ortadan kaldırarak daha demokratik ve etkili işleyen bir yapıya kavuşmasını sağlayacağı düşünülmektedir (AB, 2013).

AB, birinci genişlemesini yaşadığı 1973 yılından sonra hızlı bir genişleme sürecine girmiştir. AB'nin, günümüze kadar geçen zaman dilimdeki genişleme süreci altı dönemde incelenebilir. Aşağıdaki tabloda bu dönemler ve bu dönemlerde AB'ye katılan ülkeler gösterilmektedir.

Tablo 1
AB Genişleme Süreci

	Üye Olan Ülkeler	Üyelik Tarihi
1. Genişleme	Birleşik Krallık, İrlanda, Danimarka	1 Ocak 1973
2. Genişleme	Yunanistan	1 Ocak 1981
3. Genişleme	İspanya, Portekiz	1 Ocak 1986
4. Genişleme	Avusturya, Finlandiya, İsveç	1 Ocak 1995
5. Genişleme	Macaristan, Polonya, Çekya, Slovakya, Slovenya, Letonya, Litvanya, Estonya, Malta, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	1 Mayıs 2004
	Romanya, Bulgaristan	1 Ocak 2007
6. Genişleme	Hırvatistan	1 Temmuz 2013

Kaynak: AB, 2017

Günümüzde AB'ye üye 28 ülke bulunmakla birlikte, 2016 yılında Birleşik Krallık'ta yapılan referandum sonucunda, Birleşik Krallık'ı oluşturan dört ülkeden (Galler, İngiltere, İskoçya ve Kuzey İrlanda) ikisi olan İngiltere ve Galler'de, AB'den ayrılma yönünde oy kullananların oranı, AB'de kalma yönünde oy kullananlardan fazla olmuştur. AB üyesi ülkelerin birlikten ayrılmasını düzenleyen Lizbon Anlaşması'nın 50. Maddesinin uygulanmasının zaman alacağı düşünüldüğünde bu ülkelerin AB üyeliğinden tamamen çıkmasının yaklaşık 5 yıl sürebileceği düşünülmektedir (BBC, 2017).

AB tarihi, bu şekilde kısaca özetlendikten sonra, çalışmanın amacı doğrultusunda ilerleyen bölümde Ekonomik ve Parasal Birliğin tarihsel süreci ele alınacaktır.

II. PARASAL BİRLİĞİN TARİHSEL SÜRECİ

Ülkeler ekonomik ve parasal entegrasyonu tam ve doğru bir şekilde sağlayabilmek için ortak para politikalarına ihtiyaç duyarlar. Tarihsel süreç incelendiğinde, uluslararası parasal sistemi sabit döviz kuru sistemi olan altın standardıyla başlamıştır. Altın standardına göre her ülkenin kendi para birimi bir diğer ülkenin para birimine belirli miktardaki altın ile bağlanmıştır. Belirlenen bu altın miktarları ise ülkeler arasındaki döviz kurunu belirlemektedir. Altın, ekonomi içerisinde serbestçe dolaşıma sahipken banknotlar altına göre değişim göstermektedir. 19. yüzyılda ülkeler enflasyon sorununun önünde altın standardına bağlı kalarak durmuşlardır. Fakat bu sistemin, parasal tabanın büyüme oranını altın arzındaki değişmelere bağımlı hale getirme ve altın üretiminin güç olması gibi iki önemli dezavantajı mevcuttur (Özpençe, 2008, s.77).

Görüldüğü üzere ortak para politikalarını altın standardıyla sağlıklı bir şekilde yürütmenin önünde engeller mevcuttur. Bu durumun bir sonucu olarak Parasal Birlikler (EPB) ortaya çıkmıştır. EPB oluşturma girişimi, tarihte ilk defa AB ile gündeme gelmiş bir konu değildir. Tarihsel süreçte, ülkeler arasında oluşturulmuş birçok EPB (Latin Birliği, İskandinav Birliği, Liret Birliği, Frank Birliği, vb.) vardır.

EPB'lerin tarihsel süreci incelendiğinde bu birliktelikleri, federe devletlerde kurulan parasal birliktelikler ve uluslararası parasal birliktelikler olarak iki kategori altında ele alabiliriz. Federe devletlerde kurulan parasal birliklere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İtalya ve Almanya örnek gösterilebilirken; uluslararası parasal birlikteliklere, Latin Parasal Birliği, İskandinav Parasal Birliği ve bazı sömürge ülkelerde oluşturulan parasal birlikler örnek olarak verilebilir (Bordo ve Jonung, 1999). Bu çalışmanın kapsamı ülkeler arasında oluşturulan EPB'ler olduğundan aşağıda, uluslararası bazı EPB'ler ele alınmaktadır.

Parasal birlik oluřturmayla saęlanması dūřunūlen avantajlar; ulusal para birimlerini ortadan kaldırarak ticarete ortaya çıkan iřlem maliyetlerini azaltmak, para birlięine katılan ūlkenin fiyat istikrarını saęlama konusunda daha gūvenilir hale gelmesi ve dōviz kurundan kaynaklanan belirsizlikleri ortadan kaldırarak kaynak daęıtımında etkinlięi saęlamak olarak belirtilebilir. Bu avantajlar, AB'nin EPB oluřturmaya çalıřmasının altında yatan nedenlerdendir (Eichengreen, 1992, s.4).

Daha ūnce de belirtildięi gibi, EPB oluřturma çabaları ilk defa AB ile tartıřılmaya bařlanmıř bir konu deęildir ancak Avro ūrneęinin dıřındaki EPB ūrneklelerinin çoęunda, para egemenlięi ve merkez bankası olan ūlkelerin ortak para birimine geçmek ūzere mūřtereken ortak bir merkez bankası kurduęu gōrūlmemiřtir (Eichengreen, 1993, s.1322). Bu açıdan, AB'nin para politikalarını oluřturan ve yūrüten Avrupa Merkez Bankası az gōrūlen ūrneklelerdendir.

Aralık 1865'te, İsviçre, İtalya, Belçika ve Fransa arasında Latin Para Birlięi olarak bilinen EPB kuruldu. Latin Parasal Birlięi'nde temel amaç, kūuk gūmūř sikkelerin ūlkeler arası ticaretteki sirkūlasyonunu saęlamaktı, yani bu anlařma ūye ūlkelerin bankalarını kapsamayan ve dolayısıyla dōviz kurlarını ortadan kaldırmayan bir anlařma idi. Bu anlařmanın ortaya çıkmasında en etkin çalıřan ūlke Fransa olmuřtur. Zira bu anlařma, Frangı temel alan bir uluslararası para birimi meydana getirmeyi amaçlayan aktif Fransız diplomasisinin bir sonucudur. Her ne kadar Fransızlar Latin Para Birlięi'nin geliřmesi yōnūnde çalıřmalarını hızlandırsalar da 1870–71 yıllarını kapsayan savařta Prusyalılara kaybetmiřlerdir ve bu tarihten sonra Latin Parasal Birlięi, gū kaybederek daęılma dōnemine girmiřtir (Flandreau, 2000, s.25).

1877 yılında İsveç, Danimarka ve Norveç arasında imzalanan İskandinav Parasal Birlięi, uluslararası EPB'lere verilebilecek dięer bir ūrnektir. Bu EPB'de, ūye ūlkelere ait altın madeni paralar ve sikkeler, ūye ūlkeler arasında gerçekleřen ticaretle birlikte serbestçe dolařmıřtır. İskandinav Para Birlięinin oluřmasında 1870'lerin hākim liberal dūnya gōrūřū ve serbest ticaret anlayıřı etkili olmuřtur. ūye ūlkelerin merkez bankaları arasında yūksek dūzeyde iř birlięi ūn gōren ve bunu būyūk oranda gerçekleřtiren İskandinav Parasal Birlięi, I. Dūnya Savařı'nın patlak vermesiyle daęılma sūrecine girmiřtir (Øksendal, 2007, s.125).

EPB örneklerine, eski sömürge devletleri arasında da rastlamak mümkündür. Afrika'daki eski Fransız kolonileri (Benin, Burkina Faso, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Kongo, Ekvator Ginesi, Gabon, Fildişi Sahili, Mali, Nijer, Senegal ve Togo) arasında kurulan EPB ve eskiden İngiliz kolonisi olan yedi küçük ülkenin (Anguilla, Saint Lucia ve Saint Vincent, Antigua ve Barbuda, Dominika, Grenada, St. Kitts-Nevis ve Grenadinler) oluşturduğu PB, buna örnek olarak gösterilebilir (Bordo ve Jonung, 1999, s.19-21).

Bahsi geçen başarısız uluslararası EPB örneklerine rağmen, federe devlet düzeyinde ya da çok yakın ilişkileri bulunan veya birbirine komşu olan iki veya üç ülke arasında kurulan başarılı EPB örnekleri de mevcuttur. Alman Parasal Birliği, Frank Alanı (Monako-Fransa), Belçika-Lüksemburg Para Birliği, Liret Birliği (İtalya-Vatikan-San Marino) ve Peseta Birliği (İspanya-Andora) başarılı EPB'lere örnek olarak verilebilir. Sayılan bu EPB'ler, her ne kadar başarılı olsalar da bu birlikleri oluşturan ülkelerin Avrupa Para Birliği'ni benimsemeleri sonucu dağılmışlardır (Özpençe, 2009, s.74).

Aşağıdaki tabloda, yukardaki örneklerin de yer aldığı, tarihteki bazı EPB örnekleri ve özellikleri sunulmaktadır.

Tablo 2
EPB Örnekleri

Kapsadığı Ülkeler	Kapsadığı Alan	Geçerli Olduğu Dönem	Başlıca Özellikleri
İngiliz – İskoç Birliği	İngiltere ve İskoçya	1707	Merkez bankaları Şebekesi şeklindedir, iki İskoç özel bankasına para çıkarma yetkisi verilmiştir.
ABD Para Birliği	ABD Eyaletleri	1850	1850’lerde ortak bir tek para anlayışı benimsendi ve 1914’te tek merkez bankası olarak Federal Reserve kuruldu.
Alman Birliği	35 Germanik devlet ve 4 Germanik serbest şehir	1857	Önce gümüş standardı getirildi ve pariteler sabitlendi, daha sonra 1871’de tek para ve tek merkez bankası kuruldu.
İtalyan Birliği	İtalyan Devletleri	1861	Önce gümüş standardı getirildi ve tek para kullanımı gerçekleşti. 1926’da ise Banca Italia kuruldu.
Latin Birliği	Fransa, Belçika, İsviçre, İtalya	1865-1920	Gümüş standardı getirildi ve tek para kullanımı benimsendi ancak merkez bankaları arasında bir anlaşma olmadı.
İskandinav Birliği	Norveç, İsveç, Danimarka	1885-1905	Altın standardı getirildi, pariteler sabitlendi ve merkez bankaları arasında anlaşma var.
Lüksemburg Ekonomik İşbirliği	Belçika, Lüksemburg	1922-1999	Sabit pariteler, tek merkez bankası, ikili döviz piyasası, ortak politika kurumları mevcuttu.
CFA Frank Bölgesi	Fransızca konuşan bazı Afrika ülkeleri	1948	Fransız Frangı’na bağlı tek para; merkez bankaları şebekesi; Fransız Merkez Bankası’nın yetkisinde para politikası.
Sovyet Para Birliği	Sosyalist Cumhuriyetleri	1991-1994	Tek para, merkez bankaları şebekesi
İki Almaya’nın birleşmesi	Batı ve Doğu Almanya	1990	Tek para
Lire Birliği	İtalya, Vatikan, San Marino		Tek para
Frank Birliği	Fransa, Monako		Tek para
Peseta Birliği	İspanya, Andora		Tek para

Kaynak: Ekmekçiler, 2007

Başarılı ve başarısız EPB’lere bu şekilde değinildikten sonra, bu çalışmanın da kapsamı içinde bulunulan Avrupa Para Birliğinin oluşma sürecini ve bu süreci etkileyen dinamikleri tahlil etmenin önemli olduğu söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi

uluslararası parasal sistem, sabit döviz kuru sistemi olan altın standardıyla başlamıştır. Ancak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra altın - para paritesinin savaş öncesindeki gibi sağlanamamasıyla birlikte 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran ile ülkelerin yavaşça sistemden ayrılmasıyla beraber altın standardı yıkılmıştır. Altın standardından sonra ulusal para sistemine Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yönetilen Bretton Woods Sistemi ile yön verilmiştir. Bu sistem, altın – döviz standardı olarak tanımlanmış ayarlanabilen bir kur sistemidir ve 1944 – 1973 yılları arasında uygulanmıştır. Bretton Woods Sistemine göre; sadece ABD doları altına bağlanırken (1 ons altın=35 dolar) ABD haricindeki diğer IMF ülkelerinin paraları ise dolara bağlanmıştır. Başlangıçta her ülke parasının belirlenen dolar paritesi karşısında % (+) 1 ile % (-)1 marj ile dalgalanacak şekilde ayarlanmıştır. Doların altına, diğer ülke paralarının da dolara bağlanması ile dolar mali ve ekonomik alanda bir takım işlevler kazanmaktaydı;

- **Uluslararası Likidite Aracı:** Dolar bir uluslararası likidite aracı idi; çünkü uluslararası ödemeler ağırlıklı olarak bu para ile yapılıyordu.
- **Uluslararası Değer Standardı:** Değeri sabit bir para olduğu için uluslararası borç, ödeme, alacak, bütçe gibi mali değerler dolara bağlanıyor veya bu değerler dolarla ölçülüyordu.
- **Rezerv Aracı:** Dış ödemelerde yaygın bir şekilde kullanıldığı için dolar altın ile birlikte merkez bankalarının dış ödemelerinde kullanmak üzere tuttıkları bir dış rezerv para konumunda idi.
- **Müdahale Aracı:** Bütün ülkeler paralarının resmi değerini dolar cinsinden tanımladıkları için bu değeri sabit tutmak üzere piyasaya yaptıkları müdahalelerde dolar kullanılmıştır. Bu işlevler sayesinde dolar ekonomide 'anahtar para' statüsü kazanmıştır (Seyidoğlu, 2009, s.753).

Sistem sonucunda dolara karşı gerçekleşen aşırı talep nedeniyle Dünya'da dolar fazlalığı meydana gelmiş ve dolar çok değerlenmiştir. Aşırı değerlenmesi sebebiyle rezerv para haline geldiği için de devalüe edilememektedir.

Dolara karşı meydana gelen güvensizlik nedeniyle ülkeler doları bırakıp altın satın almaya başlıyorlar. Bu kez de altına spekülasyon baskı meydana geliyor. 1971 yılında Smithsonian Antlaşması ile dolar devalüasyonu gerçekleştirilerek 1 ons altın 38

doları çıkartılmış ve kur bandı % (+) / (-) 2,5 genişletilmiştir. Dolar diğer ülke paralarına göre önce 1971 yılında %9 daha sonra 1973 yılında %5 devalüe edilmiştir (Yücememiş, 2005, s.97). Ulusal paraların dolar karşısında serbestçe dalgalanmaya başlamasıyla birlikte Bretton Woods sistemi yıkılmıştır.

Başarılı ya da başarısız atılan bu adımlardan sonra Avrupa'da Parasal Birlik yaratma düşüncesi hız kazanmıştır. Almanya Ekonomi Bakanı Karl Schiller 1969 yılında sunduğu Schiller Planında (bu plana 1. Barre Raporu da denilmektedir) uluslararası bir döviz kuru entegrasyonundan önce ülkelerin ekonomi politikalarının entegrasyonunun sağlanması gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca üye ülkelerin ekonomileri üzerinde uluslararası denetim sağlanması gerekirken, üye ülke paraları arasındaki dalgalanma marjlarında daraltılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Böylece cari açık veren ülkelere diğer ülkeler tarafından maddi destek sağlanabilecekti. 1. Barre Raporu'nun ön gördüğü hususlar;

- ❖ Dış ödeme zorlukları yaşayan üye ülkelere otomatik olarak ve herhangi bir şart gereksiz kısa vadeli kredi verilmesi,
- ❖ Büyüme hızları arasındaki uyumun temin edilmesi,
- ❖ Sürekli dış ödeme zorluğu çeken üye ülkelere orta vadeli kredi verilmesi,
- ❖ Doların uluslararası para sistemindeki iş payını hafifletmek için resmi pariteler etrafındaki dalgalanma marjının kaldırılması öngörülmüştür (Karluk, s.526).

2. Barre Raporu ise aynı yılda Fransa Başkanı Raymond Barre tarafından sunulmuştur. Raymond'a göre; Schiller'in aksine parasal birliğin sağlanması için ilk olarak döviz kuru birliği sağlanmalı daha sonra ortak bir ekonomi politikası belirlenmelidir. Bu iki raporda siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle reddedilmiş fakat getirdikleri çözüm önerileri arasında uzlaşma sağlanarak Werner Raporu kabul edilmiştir (Balkır, 2010, s.266-267).

Lüksemburg Maliye Bakanı Pierre Werner tarafından 1970 yılında kurulan komite aracılığıyla Werner Raporu sunulmuştur. Raporun içeriği;

- ❖ Avrupa Topluluğu'nda (AT) ekonomik ve parasal birliği 1980'e kadar aşamalı olarak gerçekleştirecektir.
- ❖ Ulusal paralar arasındaki dalgalanma marjları daraltılacak daha sonra da tek bir topluluk parası yaratılacak veya döviz kurları geriye dönölmez şekilde sabitleştirilerek ulusal paraların tam konvertibilitesi sağlanacaktır.
- ❖ Topluluk Merkez Bankası ve Ortak Rezerv Fonu kurularak para ve kredi politikası alanında çeşitli ulusal yetkiler bu kuruluşa devredilecektir.
- ❖ Topluluk içi sermaye hareketleri tümüyle serbestleştirilecektir (İmer – Ertunga, 2013, s.17).

Bretton Woods sistemindeki başarısızlığın ardından, topluluk kendi içerisinde ticarete devam edebilmek için kur mekanizmasını sabit tutması gerekiyordu. Bu sebeple, dolara karşı üye ülke paralarını sabit tutabilmek ve dalgalanma marjını daraltabilmek amacıyla 1972 yılında Basel Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşmada imzalanan yeni sistemin adı “Tüneldeki Yılan” ya da “Avrupa Para Yılanı” olarak bilinmektedir. Tüneldeki Yılan'a göre üye ülke paraları birbirlerine karşı artık % (+) / (-) 2.25'lik marj ile dalgalanacaktır. Belirlenen bu yeni sınıra yılan adı verilmektedir. Topluluk üyesi ülkelerin paraları ise dolar karşısında % (+) / (-) 4.5 miktarında dalgalanabilecektir. Bu sınıra ise tünel adı verilmektedir.

Petrol krizinin ardından 1973 yılında dolar ikinci kez devalüe edilmiştir. Üye ülkeler arasındaki temel ekonomik göstergelerde değişiklikler yaşanmasıyla birlikte tüneldeki yılan sistemi çalkantılı bir sürece girmiştir. Üye ülke paraları birbirlerine karşı % (+) / (-) 2.25 oranında dalgalanırken, birlikte dolara karşı % (+) / (-) 4.5 dalgalanma marjı kaldırılmıştır. Böylece “Tünelsiz Yılan” olarak adlandırılan yeni sisteme geçilmiştir. Fakat topluluk arasında ekonomik ve parasal politikaların uyumlaştırılmasının yeterince sağlanamaması, dalgalı kur mekanizmasından sabit kur mekanizmasına geçişin güçlükleri neticesinde Tünelsiz Yılan sistemi de başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Balkır, 2013, s.218).

Topluluk içerisinde 1970'ler boyunca yaşanan ekonomik sıkıntıları gidermek ve entegrasyonu sağlamak amacıyla 1979 yılının Mart ayında Avrupa Para Sistemi (APS) öngörölmüştür. Sistem iki aşamadan meydana gelmektedir. Döviz kuru

mekanizmasının kurulması sistemin birinci şamasını oluşturmaktadır. Bu mekanizma ile APS'ye dahil olan ülke paraları belirlenen sınırlar içerisinde kalacaktır. Bunun için bir takım müdahale araçları geliştirilmiştir. Ayrıca, ödemeler dengesi problemleri yaşayan ülkelere destek sağlayabilmek için Avrupa Parasal İşbirliği Fonu'nun tesis edilmesi planlanmıştır. Parasal entegrasyonun ilerlemesi ve Avrupa Para Fonu'nun kurulması planı ise ikinci aşamayı oluşturmaktadır (Arslan, 2002, s.23).

APS'nin en başlarında tüneldeki yılana dahil olmayan ülkeler belirlenen kurlardan daha büyük bir dalgalanma marjı yaşayacaklardır. Belirlenen kurların değişimi ancak ortak bir anlaşma ile yapılabilecek ve döviz piyasalarına üye ülke paraları ile müdahale edilebilecektir. Sistemin temelini ECU adı verilen Avrupa Para Birimi oluşturacaktır. Topluluğa üye olmayan ülkeler de APS'ye katılabileceklerdir. Örneğin; İsveç, Norveç, Yunanistan, Portekiz, İspanya ve İngiltere de ülke paralarını kuru ECU cinsinden kullanmaya başlamışlardır. Fakat 1993 yılında yaşanan kriz sebebiyle APS sarsıntıya uğramıştır. İngiltere'de 16 Eylül'de yaşanan Kara Çarşamba ile sterlin dalgalanmaya bırakılmıştır, Norveç, Fransa, Belçika, İrlanda ve İtalya ülke paralarını devalüe etmiş, İsveç'te ise Merkez Bankası tarafından tek gecelik faiz oranı %500 olarak belirlenmiştir. 1993 yılında APS'nin ilgili yetkililerince yapılan toplantıda döviz kuru dalgalanma marjı (+) / (-) %15 olarak genişletilmiştir. Yalnızca Almanya ve Hollanda para birimleri eski dar marjdan dalgalanmalarını koruyabilmişlerdir. Yaşanan bu istikrarsızlıklardan sonra EPB'ye bakış açısında şüpheler meydana gelmiştir. Bu şüphe ise, Maastricht Antlaşması'nın 1993 yılında onaylanması ile dağılmış, 1994 yılında Avrupa Para Enstitüsü'nün kurulmasıyla parasal birlikte ikinci aşamaya geçilmiştir (Karluk, s.533-535).

EPB Delors Raporu'na göre üç aşamada gerçekleştirilecektir. Rapor 1989 yılında kabul edilmiştir. Maastricht Zirvesi ile 10 yıllık süreç sonunda 1999 yılında tamamen parasal birliğin kurulmasına karar verilmiştir. Rapor'a göre;

1. Aşama; 1990 – 1994 yılları arasında gerçekleştirilecektir. Söz konusu yıllar arasında ülkelerin ekonomik durumları yakınlaştırılacak, ülkelerin tamamı APS'ye katılacak ve üye ülkeler arasında sermaye hareketliliği serbestleştirilecektir (Yılmaz, s.8).

2. Aşama; bu aşama ile birlik içerisinde para politikası oluşturabilmek ve tek bir Merkez Bankasına bağlı kalabilmek amacıyla Avrupa Merkez Bankası Sistemi (AMBS) oluşturulacaktır. Bu sayede üye ülkeler para politikalarını AMBS'ye bırakacak ve onun belirlediği para politikalarını uygulayacaklardır.

3. Aşama; bu aşamada ise EPB'nin tamamıyla sağlanabilmesi için topluluğun ortak para birimi olan Avro'nun kullanılmaya başlamasıdır.

III. MAASTRİCHT YAKINSAMA KRİTERLERİ

1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'nın bir diğer adı Avrupa Birliği Antlaşması'dır. Maastricht Antlaşması ile birlikte EPB'nin gerçekleşmesi için gerekli olan aşamalar, bu aşamalarda uygulanacak politikalar aynı zamanda politikaların işleyişleri detaylı olarak belirlenmiştir. Belirlenen Maastricht Kriterleri'nin amacı, birliğe üye olan ülkelerin ekonomilerinin makroekonomik göstergeler aracılığıyla yakınsaması ve böylece ülkeler arasındaki ekonomik farklılıkların giderilmesidir. Maastricht Yakınsama Kriterleri;

1. Toplulukta en düşük enflasyon oranına sahip üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile, ilgili üye ülke enflasyon oranı arasındaki fark 1,5 puanı aşmamalıdır.
2. Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı yüzde 60'ı aşmamalıdır.
3. Üye ülke bütçe açığının GSYİH'sına oranı yüzde 3'ü aşmamalıdır.
4. Herhangi bir üye ülkede uygulanan uzun vadeli faiz oranları 12 aylık dönem bakımından, fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren 3 AB ülkesinin faiz oranını 2 puandan fazla aşmayacaktır.
5. Son 2 yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır (İnan, 2005, s.74).

Birliğe üye ülkelerin bu kriterler ışığında, uzun süre boyunca fiyat istikrarı sağlayabilen, sıkı maliye ve para politikaları izleyen Almanya'nın ekonomik düzeyine yaklaşmaları hedeflenmiştir.

Yukarıda bahsedilen Maastricht kriterleri tez içerisinde yapılan yakınsama analizinde ekonomik gösterge olarak kullanılmıştır. Yapılan ekonometrik analizi destekler nitelikte olması açısından ek olarak Maastricht Kriterleri ekonomik analizler ile tekrar incelenmiştir.

IV.AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE KRİZ

A. 2008 KRİZİNE GENEL BAKIŞ

ABD’de 15 Eylül 2008 tarihinde Lehman ve Brothers yatırım bankasının faaliyete geçmesinden yıllar sonra 613 Milyar USD ile en büyük borç miktarı ile iflasını ilan etmesi dünya çapında bir krizin başlamasına sebep olmuştur. Krizin negatif tesirleri kısa bir müddet içerisinde Kıta Avrupası’nda meydana gelen ekonomik daralmalar ile kendini belli etmiştir. Yaşanan ekonomik daralma süreci ülkelerde kamu maliyesi dengesinin tehlikeye girmesine, kamu açığı ve borç stoku oranlarının önemli oranlarda artmasına yol açmıştır. Söz konusu küçülmeye en önemli örneklerden biri, Avro Bölgesi’nde yer alan ülkelerin 2006’da 7,1 trilyon Avro’luk borç yüklerinin 2012’nin sonunda 811,3 trilyon Avro’ya yükselmesidir (Atsan ve Meriç, 2013, s.152).

Krizden önceki dönemde de tartışılan AB ekonomilerinde gerçekleşen gerilemenin sebepleri ve neticeleri yaşanan gelişmelerle daha fazla kendini göstermiştir. AB’nin siyasi fonksiyonu ile birlikte bir yandan ekonomik olarak da faaliyetine devam edebilmesinin var olan yasa ve kurumlar çerçevesinde devam ettirilemeyeceği düşüncesi daha da yüksek sesle ifade edilmeye başlanmıştır. Söz konusu düşüncenin başarılı olması maksadıyla var olan makroekonomik denetimin yanında ülkelerin arasında bir ekonomik uyumun ve bunu gerçekleştirmeye dair kontrol sistemlerinin kurulmasının gerekli olduğu önerilmiştir.

AB’ye üye ülkelerin evrensel ölçekte rekabet güçlerinin azalması da en çok tartışılan hususlardan bir tanesidir. Rekabet gücünün azalması ülkelerde yaşanan borç krizinin daha çok artmasına böylece EPB’nin gücünün zayıflamasına sebep olmaktadır. Bunu engellemek maksadıyla AB mensubu ülkelerin ekonomilerinde yakınsamanın oluşması ve rekabet gücünün muhafaza edilmesi gibi nedenlerle pek çok sosyal ve

ekonomik reformdan oluşan Rekabet Paketi düzenlenmiştir. 2001’de oluşturulan Pakt’ın ana gayelerden bir tanesi, ülkelerin para politikalarının yanında bütçe ve maliye politikalarının da birlikte düzgün ve uyumlu bir şekilde çalışmasıdır. Yalnız Pakt’ın çok fazla sıkı ve bağlayıcı koşullardan oluşması pek çok üyenin itirazına sebep olmuştur. Bu itirazlar neticesinde Pakt’ın içeriği yumuşatılarak üye ülkelere yeniden takdim edilmiştir. Ayrıca, Avro Bölgesi’nde yer almayan bir takım ülkeler de Avro Rekabet Paketi’ni imzalamışlardır (Jackson, 2009, s.35).

B. AVRUPA BORÇ KRİZİ

Avro Bölgesi’ne mensup olan üye ülkelerde ortak para birimi olan Avro’nun kullanılması ve para politikasının AMB vasıtasıyla ile tek bir merkezden yürütülüyor olması, bahse konu devletlerin ekonomik yapılarının birbirlerine sıkı bir biçimde bağlı olmasına ve bir Avro Bölgesi devletinde ortaya çıkan negatif gelişmelerin, öteki Avro Bölgesi devletlerine de kısa zamanda yayılmasına neden olmuştur (Atsan ve Meriç, 2013, s.148-166).

Bu konunun yanında, AB üyesi devletlerin mali ve reel sektörlerinin yüksek entegrasyon seviyesi de ülkelerin birbirinden etki etme düzeyini ve hızını fazlalaştırmıştır. Sahiden 2010 yılının ikinci çeyreğinde Yunanistan’da meydana gelen borç krizi, kısa müddet sonra öteki Avro Bölgesi devletlerini ve hatta EBP’nin geleceğini tehdit altına sokmuştur.

Başta Almanya olmak üzere bir kısım üye devletlerin Yunanistan’a yardım konusunda gönülsüz davranması, piyasalarda panik havasının yayılmasına sebep vermiş ve nihayetinde bankacılık ve kamu maliyesi alanında sıkıntı yaşayan İrlanda, Portekiz, İspanya, İtalya ve Belçika da borç krizine sürüklenme tehdidi ile karşı karşıya kalmışlardır (Atsan ve Meriç, 2013 s.148-166).

Bu gelişmelerin akabinde kamu borcunun çevrilebilirliğine dair problemler sebebiyle Yunanistan AB’ye yardım isteği ile başvurmuş ve 10 Mayıs 2010 yılında AB-IMF ortak operasyonu ile 110 milyar Euro tutarında bir kurtarma paketi açıklanmıştır. Aynı şekilde 28 Kasım 2010’da İrlanda, bankacılık sektöründe karşılaştığı problemler

sebebiyle AB'ye yardım isteği ile başvuruda bulunmuş ve İrlanda için IMF-AB ortaklığında 85 milyar Avro tutarında bir kurtarma paketi açıklanmıştır. En son Portekiz 6 Nisan 2011 tarihinde AB'ye yardım isteği ile başvurmuş, Portekiz'e AB-IMF işbirliğinde 78 milyar Euro tutarında yardım edilmesi tayin edilmiştir.

Portekiz, İrlanda, Yunanistan, İspanya ve İtalya'da meydana gelen borç krizlerinin ülke bazlı ayrı ayrı ele alınmasında fayda bulunduğu aşikârdır.

C. KRİZİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDEKİ ETKİSİ

1998 yılında AMB'nin kurulmasından ve 1999'da Avro'nun AB'nin resmi para birimi olarak kabul edilmesinin ardından AB üyesi devletlerin maliye ve ekonomi politikalarının eş zamanlı yürütülmesi neticesinde meydana gelen gerek ekonomik problemler gerek düzgün işleyiş bütün ülkelerde anlaşılmaya başlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde emlak sektöründe başlayan kriz kısa bir süre içerisinde Avrupa'da en başta Yunanistan'da kendini göstermiştir. Yunanistan'da borç krizi olarak kendini gösteren bu sürecin diğer ülkelere de yayılması AB içerisinde EBP'nin ilerideki devamı hususunda önemli kaygılar yaratmış ve panik ortamının oluşmasına sebep olmuştur. Yardım konusunda istekli davranmayan Fransa ve Almanya panik ortamının büyümesine katkı sağlamıştır. Yunanistan'ın ardından İspanya, İtalya, Portekiz, Belçika ve İrlanda'nın da aynı problemleri yaşaması AB için tehdit oluşturmuştur. Söz konusu gelişmeler ışığında 10 Mayıs 2010'da AB ve IMF'nin birlikte hazırladığı 110 milyar Avro'luk kurtarma paketi Yunanistan'ın kullanımına sunulmuştur. Sunulan kurtarma paketinin akabinde İrlanda için 85 milyar Avro, Portekiz için ise 78 milyar Avro'luk kurtarma paketleri açıklanmıştır.

Krizin Avrupa'ya ne şekilde yansıtacağını ve krizin sonraki dönemlerde ülkeleri ne şekilde etkileyeceğinin kolay anlaşılması için bir takım ülkeleri yakından araştırmakta yarar bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde Yunanistan, İrlanda, Portekiz, İspanya ve İtalya'nın yaşadıkları problemler daha detaylı şekilde ele alınacaktır.

1. Yunanistan'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları

Kriz Kıta Avrupası'nda en başta ve en bariz şekilde Yunanistan'da ortaya çıktığı için, Yunanistan'ın içinde bulunduğu süreci incelemek oldukça önemli ve ilerisi için krizin boyutlarının anlaşılabilmesi açısından yararlı olacaktır. Yunanistan'da meydana gelen gelişmeler yalnızca ABD'de ortaya çıkan kriz ile ilgili değildir. Ülke içerisinde yıllardır devam eden yapısal problemlerinde de süreci hızlandırdığı aşikârdır (Afonso, Furceri ve Gomes, 2012).

Yunanistan'ın 2000'de 150 milyar Avro düzeylerinde olan kamu borcu, 2009 yılı sonlarında 300 milyar Avro düzeyine ulaşmıştır. Bununla birlikte uzun müddettir yaşama geçirilmeyen yapısal reformlar, elde bulunan ve borçlanma vasıtası ile sağlanan kaynakların yanlış sahalarda kullanılması küresel kriz ile birlikte ekonomik verilerin giderek kötüleşmesine sebebiyet vermiştir. Yunanistan'ı krize götüren sebepleri aşağıdaki şekilde kısaca açıklayabiliriz (Uçar, 2012, s.9).

- ❖ Kamu borçlarında süratli yükselişler meydana gelirken kamu gelirlerinde artış olması gerekirken tersine azalma meydana gelmiştir.
- ❖ Sosyal güvenlik reformları uzun zaman boyunca hayata geçirilememiştir.
- ❖ Turizm gelirlerinde küresel krizin etkisi ile %15-20 oranlarında bir azalma meydana gelmiştir.
- ❖ Yunanistan'ın deniz taşımacılığında kazandığı geliri meydana gelen küresel daralma sonucunda neredeyse %30 düzeyinde azalmıştır.
- ❖ 2009 yılında meydana gelen %15,4'lük bütçe açığı Maastricht Kriterleri'nin 5 katından fazla olmuştur.

Yunanistan'ın bir kısım makroekonomik verileri Tablo 3'te gösterilmiş ve Maastricht Kriterleri ile karşılaştırılmıştır. Bu şekilde Yunanistan'ın EPB'nin temelini meydana getiren kriterlere ne şekilde uyum sağladığı da görülmektedir.

Tablo 3
Yunanistan'ın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012)

Kriter	2006	2007	2008	2009	2010	Maastricht Kriteri
Kamu Borcu/GSYH	106,1	105,4	110,7	127,1	142,8	% 60
Bütçe Açığı/GSYH	-5,7	-6,4	-9,8	-15,4	-10,5	%3
Büyüme	5,2*	-4,3*	1*	-2*	-4,5*	
Faiz Oranı	4,07	4,5	4,8	5,17	9,09	
*=-Geçici Değer						

Kaynak: Avrupa Birliği Resmi İstatistik Sitesi (Eurostat)

Yunanistan Devleti'nin tablodaki negatif değerler için alacağı tedbirlere istinaden, 5 Mart 2010 yılında Avrupa Komisyonu tarafından devletin 4,8 milyar Avro tasarruf etmesi için kamuda ücretlerin düşürülmesi ve vergilerin arttırılması yönünde hükümler içeren bir paket önerilmiştir. Paket dâhilinde KDV %21 düzeyine çıkarılmış, kamu sektöründeki maaşlar %30 civarında düşürülmüş, sigara, alkol ve akaryakıttan alınmakta olan vergi miktarları fazlalaştırılmıştır. Emekli maaşlarının durdurulması pakette en çok tepkiyi alan karardır. Meydana gelen krizin ekonomik etkilerinin diğer AB mensubu devletlere sıçramasını engellemek maksadıyla 2010 yılı Mart ayında toplanmış olan Avro alanı devletlerin ekonomiden sorumlu bakanları bir ay sonra Nisan ayında Yunanistan'ın kullanması için 30 milyar Avro'nun serbest bırakılma kararını vermişlerdir. Yunanistan'da ortaya çıkan olayların tetikleme ile beraber öteki bazı devletlerde de tahvil fiyatlarının inmesine, faizin artmasına, kamu borç oranının GSYİH içinde artmasına neden olmuştur. Söz konusu süreçten en çok yara alan ve yardım için AB'ye başvuran ilk devletler Portekiz ve İrlanda'dır.

2. İrlanda'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları

Yunanistan'da başlamış olan bu krizin Avrupa'daki ilk yansımalarının İrlanda'ya sıçraması uzun sürmektedir. Lakin İrlanda'da meydana gelen olayların nedenleri Yunanistan'da meydana gelenler ile aynı nedenler değildir. İrlanda'da yaşanan krizin iki en önemli nedeni, kamu sektöründe uygulanan sıkı tasarruf önlemleri ve emlak piyasasında aynı ABD'de yaşandığı gibi gerçekleşen hızlı değer kayıplarıdır. Yaşanan iki neden sonucunda piyasadaki panik havası ve işten çıkarmaların yanı sıra

Yunanistan'da yaşanan gelişmeler de eklenince süreç bir hayli hızlı gelişmiştir. Talebin arzdan düşük olması emlak sektörünün bozulmasına ve ekonomik göstergelerin kötüleşmesine yol açmıştır. Sektörde %50-60'lara ulaşan oldukça yüksek değer kayıpları ortaya çıkmıştır. Krizin daha fazla büyümesini engellemek amacıyla hükümet kanalı ile bankalara 45 milyar Avro'luk fon transferinin yapılması bütçe açığını aksine daha çok büyütmüş ve 2009 yılında GSYİH'nin %14,3'ü olan bütçe açığı oranı 2010 yılında oldukça artarak GSYİH'nin %32,4'üne artmıştır (Central Bank, 2010).

İrlanda'nın da Yunanistan'ın yaşadığı gibi Maastricht Kriterleri'ne uyum sağlama hususunda problemler yaşadığı görülmektedir. Fakat, Yunanistan ile kıyaslandığında İrlanda'nın var olan durumunun nispi olarak Yunanistan'a göre daha iyi olduğu görülebilmektedir.

Tablo 4
İrlanda'nın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012)

Kriter	2006	2007	2008	2009	2010	Maastricht Kriteri
Büyüme	5,3	5,6	-3,5	-7,6	-1,0	
Kamu Borcu/GSYH	5,3	5,6	-3,5	-7,6	-1,0	% 60
Bütçe Açığı/GSYH	2,9	0,1	-7,3	-14,3	-32,4	% 3
Faiz Oranı	3,76	4,31	4,53	5,23	5,74	

Kaynak: Avrupa Birliği Resmi İstatistik Sitesi (Eurostat)

Yukarıdaki değerler incelendiğinde anlaşılacaktır ki, söz konusu makroekonomik değerler ile daha fazla devam edemeyecek olan İrlanda, 28 Kasım 2010'da AB ve IMF'ye mali yardım başvurusu yapmıştır. Söz konusu yardım talebi neticesinde İrlanda'ya 85 Milyar Avro'luk bir mali kaynak sağlanmıştır. Sağlanan mali kaynağın, İrlanda devletinin mali sıkıntı içerisinde bulunan bankalara kaynak yaratması ile meydana gelen bütçe açıklarının finanse edilmesi amacıyla kullanılması hedeflenmiştir.

3. Portekiz’de Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları

Portekiz’de meydana gelen kriz esasında bir müddettir süregelen kamu maliyesi problemlerinin devamı niteliğindedir. 2011’de “İstikrar ve Büyüme Paketi” kurallarına uymayan ilk devlet Portekiz’dir. Portekiz’de yaşanan problemlerin en başında da söz konusu kural ihlali gelmektedir. Meydana gelen bu problemlere ilave olarak ABD’de vuku bulan krizin AB’ye üye olan ülkelere de yayılması şartları oldukça zorlaştırmıştır.

Tablo 5
Portekiz’in Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012)

Kriter	2006	2007	2008	2009	2010	Maastricht Kriteri
Büyüme	1,4	2,4	0,0	-2,5	1,3	
Kamu Borcu/GSYH	63,9	68,3	71,6	83,0	93,0	%60
Bütçe Açığı/GSYH	4,1	-3,1	-3,5	-10,1	-9,1	%3
Faiz Oranı	3,91	4,42	4,53	4,21	5,4	

Kaynak: Avrupa Birliği Resmi İstatistik Sitesi (Eurostat)

Yukarıdaki veriler ışığında büyüme haricindeki öteki tüm kriterlerde Portekiz’in de İrlanda ve Yunanistan gibi Maastricht Kriterleri’ni sağlayamadığı dikkat çekmektedir. Portekiz’de meydana gelen bu krizin etkisini hafifletebilmek namına bütçe açıklarına odaklanan ekonomik istikrar paketinin Portekiz meclisince reddedilmesinin peşinden Portekiz Hükümeti’nin istifasını sunmasından dolayı bu ekonomik krize birde siyasi bir kriz de ilave olmuştur. Ekonomik tedbirleri ihtiva eden bu pakette emeklilere verilen maaşların askıya alınması, kamu personellerinin aldıkları maaşlarında %10’a civarında bir indirimde bulunulması, eğitim, sağlık vb. gibi harcama kalemlerinin azaltılması gibi ilave tedbirler vardır. Bu paketin meclisten geçememesiyle başlamış olan siyasi otorite krizi mevcutta var olan ekonomik krizin de daha da derinleştirmeye başlamıştır. Evvelki dönemlerde ülke dışı kaynaklardan yardım almayı kabul etmeyen Portekiz sürecin her geçen gün daha fazla kötüleşmesinin üzerine AB’den yardım almayı onaylamıştır. Bir takım koşulların sağlanmasına bağlı olarak AB ve IMF 78 milyar Avro tutarındaki fon kullanımını onaylamıştır. Anlaşmada bulunan en hayati

koşul; Portekiz bütçe açığının ilk yıl GSYİH'nin %5,9'una, bir sonraki yıl %4,5'una ve 2013 yılında ise %3'üne düşürülmesidir (Erkens, Hung ve Matos, 2012).

4. İspanya'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları

İspanya, çalışmamızda kendisinden daha evvel incelenmiş olan devletlere nazaran ekonomik büyüklük ve sahip olduğu nüfus açısından daha ileri bir düzeydedir. İspanya, hem dünyanın hem de AB'nin en büyük on dördüncü ekonomisidir (Euro Challenge, 2012, s.1).

1986'da İspanya AB'ye üye olmuş, AB'ye üyelik sonrasında AB fonlarından en çok yararlanan devletlerden birisi olmasının yanı sıra ortak para birimine de katılan ilk devletlerden birisidir. İspanya'nın GSYİH'si için en fazla katkıyı sağlayan sektörler hizmet, sanayi ve turizm sektörleridir (İTKİB, 2011, s.6). 2000'li yılların akabinde ekonominin büyümesine ciddi bir katkı da inşaat sektöründe yaşanmıştır. Alınmış olunan düşük faizli krediler ülkeye artan göçle birlikte konut piyasasında, ABD ve İrlanda'dakine benzer biçimde bir konut balonunu ortaya çıkarmıştır (Euro Challenge, 2012, s.1).

İspanya'da İnşaat sektörünün payı GSYİH'ye oranla 1995'te %6,9 olmasına rağmen 2006'da %10,8'e çıkmıştır. Bu sarsıcı büyüme, meydana gelen gayrimenkul balonunun küresel finansal krizin yaşanmasından sonra patlamasıyla ortadan kalkmıştır. Uluslararası likiditenin azalmasıyla krizin ilk etkileri görülmüş ve İspanya gayrimenkul sektörü krizini yaşamıştır. Uzunca bir süre yükselen konut fiyatları, 2008'den sonra gerilemeye başlamıştır.

2009'da bütün mortgage kredilerinin %56'sını idare eden bankacılık sistemi, küresel finansal krizin ardından ödenemeyen krediler sebebiyle ciddi bir tahribata uğramıştır (Akçadağ, 2012).

Tablo 6
İspanya'nın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012)

Kriter	2006	2007	2008	2009	2010	Maastricht Kriteri
Büyüme	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,8	
Kamu Borcu/GSYH	40,0	38,0	40,0	55,0	60,0	%60
Bütçe Açığı/GSYH	2.1	2.0	-4,5	-11,0	6,8	%3

Kaynak: Avrupa Birliği Resmi İstatistik Sitesi (Eurostat)

İspanya'nın yıllık büyüme oranı 2007 yılında %1,7 olmasına rağmen, 2008 yılında %1,2 ve 2009 yılında ise %5,5 oranında daralmıştır. İspanya'da 2010 yılı ile birlikte uygulanan istikrar tedbirlerinin pozitif sonuç vermesi ile ekonomi 2010'da %1,8 büyümeyi başarmıştır.

Hükümet krizin yayılmasını engellemek için, 2009'da bankaların mali yardım ihtiyacının karşılanacağını ilan etti. Yalnız, banka kurtarma operasyonları, devlet bütçesindeki açıkların genişlemesine sebep olarak İspanya ekonomisinde meydana gelen finansal krizin büyümesine neden olmuştur.

Borç Krizi sonrasında İspanya'da düşen petrol fiyatları, ekonomik büyüme oranları, sağlanan güven artışı ve gelişen emek piyasasından kaynaklı iç talebin de artışı ile 2013 yılının son çeyreğinde toparlanma sürecine girmiştir (European Commission, 2015, s.78-79).

2012 yılında açık veren sermaye hesapları ve cari işlemler, 2013 yılında fazla vermeye başlamıştır. 2013 yılının üçüncü çeyreği itibariyle İspanya ekonomisi 2 yıl devam eden durgunluk sürecinden çıkmıştır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2014, s.5). AB ve IMF'nin belirlediği bütün mali ve yapısal reformları yerine getirerek, başarıyla Ocak 2014'te yardım programından ayrılmıştır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2015).

5. İtalya'da Yaşanan Krizin Nedenleri ve Sonuçları

Sanayileşmiş devletler bünyesinde bulunan İtalya, dünyada en büyük sekizinci, Avrupa'da ise dördüncü ekonomidir (Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, 2014, s.3).

1980'lere kadar başarılı bir biçimde yürütülen Kamu İktisadi Teşebbüs'lerinde (KİT), kanun dışı yolsuzluk ve yanlış yönetim sorunları meydana gelmeye başlamıştır. Bunlar İtalya'nın gider hesaplarında devamlı bir artışa sebep olmuşlardır. Verimlilikten uzaklaşan KİT'lerin neden olduğu giderlere ilave olarak yaşam standartındaki yükseltmeye dair yapılan masraflar, İtalya'nın sahip olduğu yüksek kamu borç stokunun sebepleri içerisinde sayılmaktadır. 1980 yılından sonra bu masrafları kıstak amacıyla özelleştirmeler yapılmıştır (Encyclopedia of the Nations, 2015).

İtalya'nın borç krizine sürüklenmesine neden olan ana unsurların, "rekabet gücünün düşüklüğü", "ekonomik büyümede gözlenen dalgalanmalar", "1990'lardan itibaren sürekli artan bütçe açıkları" ve "kamu kesimi borç yükleri" olduğu hususunda genel bir uzlaşma bulunmaktadır (Balcerowicz ve diğ. 2013, s.13-14).

Tablo 7
İtalya'nın Temel Makro Ekonomik Göstergeleri (2012)

Kriter	2006	2007	2008	2009	2010	Maastricht Kriteri
Büyüme			1,2	-5,5	1,8	
Kamu Borcu/GSYH	106,3	103,3	106,1	116,4	119,2	% 60
Bütçe Açığı/GSYH	-3,4	-1,6	-2,7	-5,4	-4,5	% 3

Kaynak: Avrupa Birliği Resmi İstatistik Sitesi (Eurostat); Healy, S. ve diğ. 2013 s.27.

Tablo 7'de yer alan verilere göre İtalya'nın 2006 yılında sahip olduğu %3,4 oranındaki bütçe açığının GSYİH'a olan oranı, 2007 yılında %-1,6'ya kadar düşürülmüştür. 2009 yılında %-5,4 seviyesine kadar yükselen bütçe açığı, hükümetin uyguladığı kemer sıkma politikaları neticesinde 2010 yılında %-4,5 düzeyine düşürülmüştür. İtalya'nın 2006 yılında GSYİH'a oranla sahip olduğu %106,3'lük kamu borcu ise, 2007 yılında 103,3 yılı haricinde geriye kalan tüm yıllarda yükselmiş ve 2010 yılında GSYİH'a oranla %119,2 olarak gerçekleşmiştir.

İtalya cari açığını aşamalı olarak düzelterek 2012'de neredeyse sıfıra düşürmüştür ve Mayıs 2012'de de aşırı borç prosedüründen çıkmıştır. Ancak, açığın düşürülmesi büyük ölçüde ihracatın artırılmasından değil, kriz sebebiyle milli gelirden yaşanan düşüşlerin ithalatı düşürmüş olmasından kaynaklanmıştır (Focuseconomics, 2015).

D. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KRİZE KARŞI ALINAN ÇÖZÜM ÖNLEMLERİ VE GELİŞTİRİLEN MEKANİZMALAR

Genel anlamda AB ülkelerinde meydana gelen krizin etkilerinin benzer ancak nedenlerinin farklı olduğu görülebilir.

Yunanistan'da yaşanan krizde kamu sektörü kaynaklı nedenler ön plandayken İrlanda'daysa emlak sektöründe meydana gelen yapay değer artışı ve bununla birlikte bankacılık sektöründe oluşan problemler krize neden olmuştur. Bankacılık sektörüne yardım maksadıyla gerçekleştirilen devlet yardımlarıysa bütçe açığını fazlalaştırarak krizi daha da hızlandırmış ve derinleştirmiştir. Cari açık oranlarının yüksek olması ve bankacılık sektöründen kaynaklanan riskler Portekiz'de yaşanan krizin ilk nedenleri arasında sayılmaktadır. İspanya'daysa, iç ve dış talebin oldukça düşük düzeylerde olması ve işsizlik oranının %20-25 düzeylerinde gerçekleşmesi krizin nedenlerini oluşturmaktadır (Stuckler, Basu, Suhrcke, Coutts ve McKee, 2011).

AB'ye üye olan görece daha küçük ekonomiler olarak nitelendirilen İrlanda, Portekiz ve Yunanistan gibi ülkelerde meydana gelen krizin ilerde nispeten daha büyük ekonomilere sıçramasından çekinen ve ekonomik olarak daha güçlü olan Fransa ve Almanya bazı tedbir paketleri ve yeni denetleme mekanizmalarını yaratılması hususunda anlaşmışlardır. Bununla birlikte 24-25 Mart 2011'de gerçekleştirilen Konsey'de Rekabet Paketi kabul edilmiştir. Paket'in ana gayesi muhtemel krizlere karşı AB'ye üye olan ülkeleri ikaz edecek mekanizmaların kurulmasını ve düzgün bir şekilde işlenmesini tesis etmektir.

AB içerisinde en esaslı değişiklik 27 birlik üyesi ülkenin denetim ve gözetim mekanizmalarının kuvvetlendirilmesi kapsamında bir çok düzenlemeden oluşan Altılı Paket'tir. Paket 28 Eylül 2011 yılında onaylanmış ancak 13 Aralık 2011'de yürürlüğe girmiştir. Ayrıca paket beş tüzük ve bir yönergeyi kapsamaktadır. (Güler ve Çamlıca, 2013, s.53). Paket kapsamında, bütçe disiplini ve ekonomik politikayı kuvvetlendirerek parasal birlik ile birlikte mali birliği sağlayabilmek hedeflenmiştir. Paket sayesinde kriz süresince gevşetilen maliye politikalarını tekrardan sıkılaştırmak amaçlanmıştır. (Gök, Biyan ve Akar, 2012, s.172).

23 Kasım 2011 yılında Avrupa Komisyonu tarafından Avro Bölgesi'nde bulunan ülkelerin mali denetiminin daha sıkı yapılabilmesi amacıyla iki adet düzenlemeden oluşan İkili Paket sunulmuştur. Söz konusu pakette yer alan ilk düzenleme ile, Avro Bölgesi'nde bulunan ülkelerin bütçelerini hazırlama ve uygulama süreçlerinin uyumlaştırılması ve açık bir şekilde raporlama ve denetim sorumluluklarının getirilmesi hedeflenmiştir. İkinci düzenleme ile, birlikten mali yardım isteyen hem birlik hem de Avro Bölgesi mali istikrarını bozabilecek ülkeler için kuvvetlendirilmiş gözetim mekanizması hedeflenmiştir. (Güler ve Çamlıca, 2013, s.65-67).

Ayrıca, bu süre boyunca yaşanan krizin Avro Bölgesi ülkelerine daha çok yayılmasını engellemek amacıyla AMB tarafından da geliştirilen bir takım para politikası önlemleri yürürlüğe koyulmuştur. Alınan önlemler, finansal pazara sağlanan likidite desteğinin artırılması, ekonomik sıkıntı içerisinde bulunan ülkelere ait tahvil alım programlarının kurulması ve politika faiz oranlarının azaltılmasıdır. Alınan bu önlemler sayesinde, krizde olan Avro Bölgesi ülkelerinin piyasadan daha kolay borçlanmaları sayesinde diğer ülkelere krizin yayılmasını engellemesi ve krizin sebep olduğu ekonomik resesyon sürecini bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. (Güler ve Çamlıca, 2013, s.86-87).

AB üyesi bu devletlerde meydana gelen borç krizi ülke dışarısından finansman kaynaklarından sağlayabilecekleri kaynakların da maliyetini haliyle fazlalaştırmıştır. Uygulanmış olan bu yanlış maliye politikalarının neticesinde meydana gelen borç problemi ülkelerin finansman maliyetlerini yükselterek var olan süreci daha çok zorlaştırmıştır. Krizden sonra oluşturulan mekanizmaların temel önceliklerinden birisi ülkelerin borçlanma maliyetlerini azaltmaktır. Bu şekilde problem yaşayan ekonomilerdeki borç sıkıntısının engellenmesine çabalanmaktadır. Bunu gerçekleştirmenin en etkili yöntemi ise Avro Bölgesi'ndeki ülkelerin birlikte borçlanmaları ve bu şekilde daha az bir faiz oranlarıyla kredi temin edilmesidir. Bundaki amaç; kriz döneminde problem yaşayan oldukça güçsüz ekonomi olarak nitelendirilen İrlanda, Portekiz, İspanya ve Yunanistan gibi kredi notu iyi olmayan ülkelerin kredi notu görece daha fazla olan Almanya, Hollanda ve Fransa gibi

devletlerle beraber değerlendirilmesi ve böylece daha düşük maliyetlerle kredi bulmalarına yardımcıdır. Bu maksatla AB yapısında bir kısım mekanizmaların kurulması kararı alınmıştır (Naude, 2009).

Krizin Avrupa bölgesine etkisinin hangi boyutlarda olduğunu ve sonraki zamanlarda ülkelerin nasıl etkilendiği ve alınan tedbirler ile uygulamaların neler olduğunu daha iyi anlamak amacıyla AB ülkelerinde kemer sıkma politikalarının incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

V. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE KEMER SIKMA POLİTİKALARI

Kemer sıkma politikaları, bilhassa 2008 küresel krizinden sonra yaygın bir biçimde uygulanmaya başlamıştır.

Kriz karşısında her bir aktörün kullanabileceği araçlar ve bunların etkileri birbirinden farklılık göstermektedir. Bundan dolayıdır ki tercih noktasında; kamu sahip olduğu otorite ve güç sebebiyle bu hususta bireylere ve hane halklarına göre daha avantajlı konumda bulunabilir. Kemer sıkma ile maksat kamu borcunu karşılanabilir kılmaktır. Lakin, ulusal bir borcun yönetilebilirliği borcun ölçeği ile alakalı bir durumdur. Borcun ölçeği, kamu gelirleri ve harcaması arasındaki denge ile saptandığından mali borcun ekonomik anlamda iyi zamanlarda yönetilmesi daha rahattır.

2008 yılında global çapta meydana gelen küresel finansal kriz, dünyada çok sayıda devleti güç durumda bırakmıştır. Bu krizi atlattık için vergi artışlarını ve kamu harcamalarında gerçekleştirilen kesintileri kapsayan kemer sıkma politikalarının uygulanması, birçok ülke ekonomisinde bazı negatif etkilerin açığa çıkmasına sebep olmuştur. Vergi artışlarının ve kamu harcaması kesintilerinin ekonomik büyümeyi daha da yavaşlatması, vergi gelirlerinde düşüşe neden olarak bütçe açıklarında artışa sebep olmuştur.

1980’li yıllardan bu zamana kadar az gelişmiş ülkelerde değişik isimlerle uygulama alanı bulan kemer sıkma politikaları Avro bölgesi için kriz sonrasında meydana gelmiştir.

AB’de çevre ülkelerde uygulanan kemer sıkma politikalarının ana gayesi kriz neticesinde fazlalaşan kamu borç oranı ve bütçe açıklarının düşürülmesidir. Lakin ekonomilerin durgunluk döneminde yüksek işsizlik oranlarına karşın uygulanan bu politikalar başarılı olamamış, büyüme oranlarının azalmasına, işsizlik oranları ve kamu borç oranının daha da yükselmesine neden olmuştur.

Kriz sonrasında tekrardan gündem bulan kemer sıkma politikaları esasında oldukça eski bir maziye sahiptir. DB ve IMF gözetimi altında uygulanan bu çeşit politikalar bir ödemeler dengesi problemi ortaya çıktığında gündeme gelmektedir. Kemer sıkma politikalarında yapısal reformlar karşılığında IMF’nin kısa vadeli kredi sağlamasıyla dengesizliklerin halledilmesi amaçlanmıştır.

2008 krizinde enternasyonal kuruluşların işbirliğiyle hükümetler bankaların son borç makamı olarak davranırken, işçileri korumak ve istihdamı teşvik etmeye dair son istihdam makamı olarak davranmamıştır. Bu durumdan bankalar karlı, emek ise zararlı çıkmıştır (Griffith-Jones ve Jolly, 2013, s.50).

Krizin akabinde fazlalaşan kamu borçları ve bütçe açıkları sebebiyle çevre ülkelere bir takım kemer sıkma politikaları empoze edilmiştir. Söz konusu kemer sıkma politikaları, IMF, ABM ve Avrupa Komisyonu tarafından, harcama kesintileri ve vergi artışlarına dayanan, emek piyasasının esnekleştirilmesini amaçlayan, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik düzenlemeleri ve özelleştirmeler şeklinde önerilmektedir.

Bu politikaların bir diğer amacı da maliyetine bakmaksızın borçların geri ödenebilmesini sağlamak, bu şekilde bankaları ve tahvil sahiplerini korumaktır. Kriz çevre ülkelerinin rekabet gücünün azalmasıyla birlikte 2000’lerde aşırı finansal genişlemeden çıkmış olmasına karşın, krizden çıkmış olmanın bedeli kamu kesimine ve esas olarak emek piyasasına aksedilmiştir (Onaran, 2010).

AB’de yaşanmış olan krize ve kemer sıkma politikalarına değindikten sonra Avro bölgesine dahil olmayan AB lkelerinin ekonomik analizlerini yapmakta fayda bulunduğu aşıkardır.

İKİNCİ BÖLÜM

I. AVRO BÖLGESİNE DAHİL OLMAYAN AB ÜLKELERİ İLE KİYAS ÜLKE ALMANYA’NIN EKONOMİK ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde, Avro Bölgesine Dahil Olmayan AB Ülkeleri ile Almanya’nın ekonomik analizlerinden 10 ülkeye 9 başlık altında değinilecektir. Bu ülkeler sırası ile Almanya, İngiltere, Danimarka, İsveç, Bulgaristan - Romanya, Polonya, Çekya, Hırvatistan ve Macaristan’dır.

Almanya

1. Dünya Savaşı’nın yarattığı ekonomik sarsıntıdan sonra 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran’dan neredeyse en çok etkilenen ülke Almanya olmuştur. Dünya genelinde ticaret, fiyatlar genel düzeyi, işsizlik oranları ve üretim negatif yönde etkilenmiştir. En yüksek fiyat düşüşü Almanya’da %22 ile yaşanırken, faiz oranları %10 - %7 oranında seyretmiştir (Işık ve Duman, 2012, s.251-252). 1936 yılında Keynesçi yaklaşımın uygulanmaya başlaması ile birlikte dünya ekonomileri üzerinde iyileşmeler başladı. İşsizlik oranı hemen azaltılmasa da diğer ekonomik göstergelerde olumlu değişiklikler yaşanmıştır (Şen ve Kaya, 2015, s.64). 1990 yılında Alman Markı uluslararası rezerv para birimi haline gelmiştir. Bu sebeple Alman Bankası Bundesbank APS içerisinde ekonomik göstergeler üzerinde belirleyici güç haline gelmiştir (Bilgiç, 2015, s.1). Almanya’nın uyguladığı sıkı para politikası ve Bundesbank’ın model olarak alınması sebebiyle tez içerisinde Maastricht Kriterleri ile yakınsama analizi Almanya ile yapılmıştır.

İngiltere

2009 yılında Londra Büyükelçiliği’nin çıkardığı raporda İngiltere’nin birlik içerisinde edindiği tutumun diğer AB ülkelerinden farklı olduğu vurgulanmıştır. İngiltere’nin hedefi; birliği güçlendirip kendi gücünü düşürmek yerine, birliğin genişleme sürecine yardım ederek kendi devletini uluslararası boyutta güçlendirmektir. Fakat, Avro’ya geçiş konusunda temkinli davranmaktadır. 2003 yılında yapılan çalışma

ile İngiltere'nin Avro bölgesinde yer almasını sağlayacak sonuçlar bulunamamıştır (T.C Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2009, s.30). Birliğe tam üye olan hiçbir ülke EPB'nin dışında tamamen sürekli olarak kalmaz. Bu durum AB hukuk kuralları bakımından olası değildir. Ancak Avro bölgesine geçiş bir süreç ile belirlenebilir. Bu durum İngiltere aynı zamanda Danimarka ve İsveç için farklıdır. Kazanılmış haklardan ve Maastricht Kriterlerinde yer alan ayrıcalıklardan dolayı (bu hükümetler veya halkları bir referandum ile kabul etmedikçe) APB'ye girmeleri için yasal bir zorlamayla karşılaşmazlar (Utkulu, s.12). Ülkelerin parasal birliğe katılma hakkını Maastricht Antlaşması'ndaki reddetmesine "opt-out" denilmektedir. İngiltere ise, bu hakkını 1999 yılından başlayarak EPB'ye girmeyerek kullanmıştır (Karluk ve Tonus, s.17).

Danimarka

Danimarka, Avrupa ülkeleri arasında en yüksek yaşam standartlarına sahip olan ve gelirin en eşit bölüşüldüğü ülkelerin başında gelmektedir. 2000 yılında Danimarka Kronu yerine Avro kullanılması için bir referandum düzenlenmiştir. Parlamento, seçkin siyasiler ve önemli gazetelerin referandum için 'evet' çağrısı yapmalarına rağmen Danimarka halkı %53'lük bir oranla 'hayır' oyu kullanmıştır. Böylece Danimarka Avro bölgesine dahil olmamıştır (Sönmez, 2006, s.258). Danimarka'nın "opt-out" hakkını kullanmasının altında yatan sebeplerin başında kendi ulusal egemenliğini sürdürme düşüncesi gelmektedir (Ultan, s.224).

İsveç

Ülke ekonomisi 80'li yıllarda yüksek enflasyon problemi yaşamıştır. Döviz kurunun değeri 6 defa devalüasyon yapılarak düşürülmüştür (Aydın, 2002, s.13-14). 1995 yılında AB'ye tam üye olan İsveç'in Avro bölgesinde yer almamasının sebebi; kamu maliyesi ile ilgili kriterleri tam olarak ve zamanında sağlayamamasıdır (Uysal ve Pehlivan, 2013, s.275; Tunçsiper ve Yakut, s.112). 14 Eylül 2003'te gerçekleşen referandumda ise Eurozone'a geçiş konusu %56 'hayır' oyu neticesinde kabul edilmemiştir (İsveç Ülke Raporu, 2015, s.9).

Bulgaristan - Romanya

Her iki ülke de birliğe 2007 yılında tam üye olmuştur. Bu sebeple iki ülke birlikte incelenecektir. Bulgaristan ve Romanya birlik içerisindeki en fakir ülkelerdir. AB'ye katılım sonucunda Romanya'da %0.65 Bulgaristan'da ise %1.11'lik orada refah seviyesinde artış yaşanmıştır (Eren, s.217). İki ülkenin de ekonomik geçmişi serbest piyasa ekonomisine dayalıdır. Fakat; model aldıkları ekonominin şartlarını henüz kendi içlerinde sağlayamadan, birlik ekonomisi kriterlerini tam olarak gerçekleştiremeden birliğe tam üye olmaları doğru olmamıştır (Özdeşer, 2015, s.468). Bulgaristan pazar ekonomisine geçiş sürecini Romanya'ya göre daha başarılı gerçekleştirmiştir (Tekgül, s.356). 2008 krizinden Bulgaristan Romanya kadar etkilenmemiştir. Kriz neticesinde Romanya ileri derecede kemer sıkma politikası izlemiştir. İki ülke de kriterleri yerine getirdiklerinde Avro'ya geçebileceklerdir.

Polonya

2008 krizinin olumsuz etkilemediği tek ülke Polonya'dır. GSYİH'de meydana gelen yükseliş ile dünya ekonomisinde önemli bir yere gelmiştir. Krizden yüksek ölçüde yara almamasının sebebi de Avro Bölgesi'nde bulunmamasıdır (Polonya Ülke Raporu, 2014, s.6).

Çekya

Planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçen bir diğer ülke de Çekya'dır. Çekya, sıkıntılı geçiş sürecini düşük işsizlik oranı ile başarılı bir şekilde atlatmıştır (Biçerli, s.19). Çekya, 2004'te AB'ye üye olan ülkeler arasında en çok yabancı sermaye alan ülke konumundadır ve bu durum göz önüne alındığında gelişme şansı fazla bir ülke olduğu görülmektedir. Genel ekonomik istikrarın beraberinde, ülkenin dış ticaret yapısında esaslı reformların yapılması ve AB'deki yeri, vasıflı işgücü ve uygun yatırım ortamı gibi sebeplerden Çekya'da doğrudan yabancı sermaye girişi büyüme için gerekli şartları sağlamış durumdadır. 2008 yılında %3,1'lik büyüme yaşayan Çekya ekonomisi, 2009 yılında %4,7 oranında daralmıştır. 2010 yılında tekrardan büyümeye başlayan Çekya ekonomisi 2010 ve 2011 yıllarında %2 civarında büyümüştür. 2012 yılında %0,7 oranında daralan ekonomi, 2013 yılında da %0,7

oranında daralma devam etmiştir. 2014 yılında Avro bölgesinde yaşanan toparlanma ve iç talepteki artış Çekya ekonomisini pozitif yönde etkilemiştir. 2015 yılında ekonomide %5,3, 2016 yılında %2,6, 2017 yılında 4,29 büyüme gerçekleşmiş, 2018 yılında ise %3,5 oranında artan GSYH'nin, 2019 yılında %3 oranında artarak 277 milyar \$ olması beklenmektedir (Ekonomi Bakanlığı, 2018). Çekya, kriterleri yerine getirdiğinde Avro bölgesine geçecektir ve bu durumun ülkeyi, yabancı yatırımcılar açısından daha cazip bir hale getireceği düşünülmektedir (Bektaşoğlu, 2011, s.4).

Hırvatistan

AB'nin en yeni üye ülkesi olan Hırvatistan'ın genel ekonomik durumu incelendiğinde, orta gelir düzeyinde ve pazar ekonomisine yaklaşmaya çalışan bir ülke olduğu görülebilir. Hırvatistan, Yugoslavya'nın bölünmesi ile bağımsızlığını kazanan diğer ülkelere kıyasla görece daha gelişmiş bir yapıdadır. Bağımsızlık sonrası ilk şokların atılması ile birlikte Hırvatistan ekonomisinin düşük enflasyon oranı, istikrarlı para birimi ve büyüme oranı gibi istikrar göstergesi veriler ortaya koymaya başladığı görülmektedir. Bu olumlu verilere karşın Hırvatistan ekonomisi, yüksek cari açık ve dış borç oranı, düşük rekabet gücüyle tanımlanan bir ekonomik yapı gibi olumsuz durumları da tecrübe etmiştir. 2005–2007 yılları arasında %4'ten fazla büyüyen Hırvatistan, küresel krizin de etkisiyle 2009 yılında %5'ten fazla daralacağı ön görülmüştür (Ekonomi Bakanlığı, 2008). 2008'den bu yana ülke GSYİH'nin yaklaşık %12'si erimiştir. 2009 yılında %9,3 azalan sanayi üretiminin, bu daralmada etkisi büyük olmuştur. 2010 yılında sanayi üretiminin %1,2 artmasına ve ülkenin büyümesinde önemli etmenlerden olan ve 2009 yılında %8,1 azalan tüketim harcamalarının 2010 yılında dikkate değer bir artış göstermesine rağmen, ülke ekonomisi 2010 yılında %1,7 oranında daralmıştır. Bu olumsuz tablo izleyen yıllarda da sürmüş ve Hırvatistan ekonomisi, 2011'de %0,3, 2012'de %2,2, 2013 yılında %0,9 ve 2014 yılında %0,5 oranında daralmıştır (Ekonomi Bakanlığı, 2018) Kriterleri sağladığında, Hırvatistan'ın Avro Bölgesine geçişi gerçekleşecektir.

Macaristan

Macaristan uzun yıllar bütçe disiplinsizliği yaşamıştır. Dış borçlanması kamu kesimi sebebiyle artmıştır. Küresel krizle beraber ülke parası değer kaybetmiş, IMF’den yardım almıştır. Macaristan, tek başına AB üyeliğinin bir ülke ekonomisine düzen sağlamayacağını en önemli örneği olmuştur (Kaya, 2009, s.74). Ancak son yıllarda Macar ekonomisinin, özellikle finansal sürdürülebilirlik ve buna bağlı olarak ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için ciddi ilerlemeler kaydettiği görülmektedir. Bu süreçte atılan önemli adımlar; kamu harcamalarının azaltılması ve daha şeffaf bir hale getirilmesi, finans/bankacılık sektörünün faaliyetlerinin yakından izlenmesi ve piyasaları güçlendirmeye yönelik bankacılık düzenlemeleri yapılması şeklinde belirtilebilir. Bu atılan adımlar sayesinde Macaristan ekonomisinde 2013 yılında %1,5 ve 2014 yılında %3,7 oranında büyümüştür. 2014’te yatırımlar ve özel tüketimde meydana gelen artışlar ekonominin büyümesini sağlayan en mühim etmenlerdir. Macaristan ekonomisi 2015’te %3, 2016 yılında %2,2, 2017 yılında ise %3,9 büyümüş olup 2018-23 yılları arasında yıllık ortalama büyümenin %2,5 olacağı ön görülmektedir. Macaristan da diğer ülkeler gibi kriterleri yerine getirdiğinde avro bölgesine geçebilecektir (Macaristan Ülke Raporu, 2018, s.3).

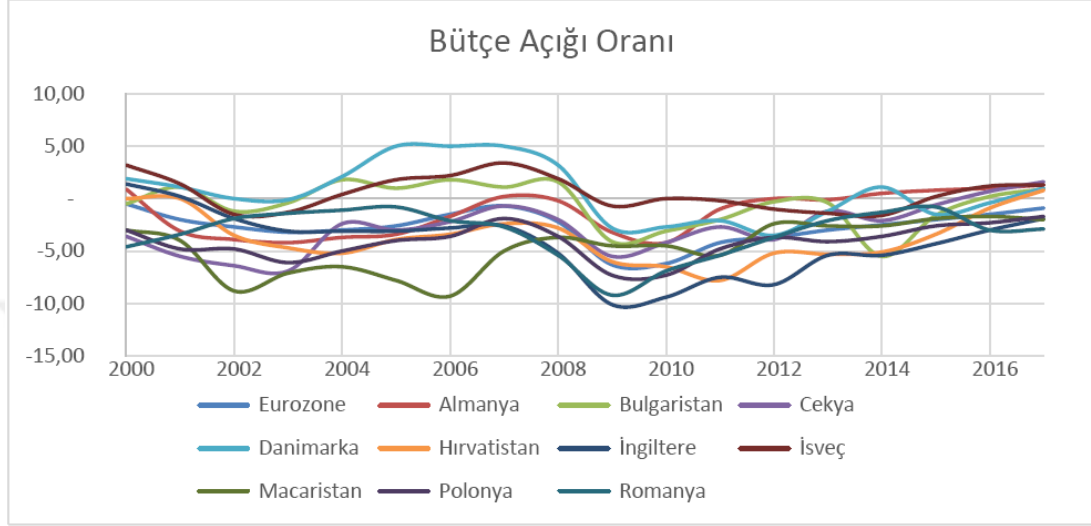
Avrupa Birliği’nde yaşanmış olan krize ve kemer sıkma politikalarına değindikten sonra avro bölgesine dahil olmayan AB ülkelerinin ekonomik analizlerini yapmakta fayda bulunduğu aşikârdır

II. EKONOMİK ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde Avro Bölgesi’ne dahil olmayan AB ülkelerinin 2000-2017 yılları arası performansları, Almanya ve Avro Bölgesi ortalamasına yakınsayıp yakınsamadıkları grafikler yardımıyla yorumlanacaktır.

A. BÜTÇE AÇIĞI ORANLARI

2000-2017 döneminde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin bütçe açığı performanslarına aşağıdaki grafikte yer verilmiştir

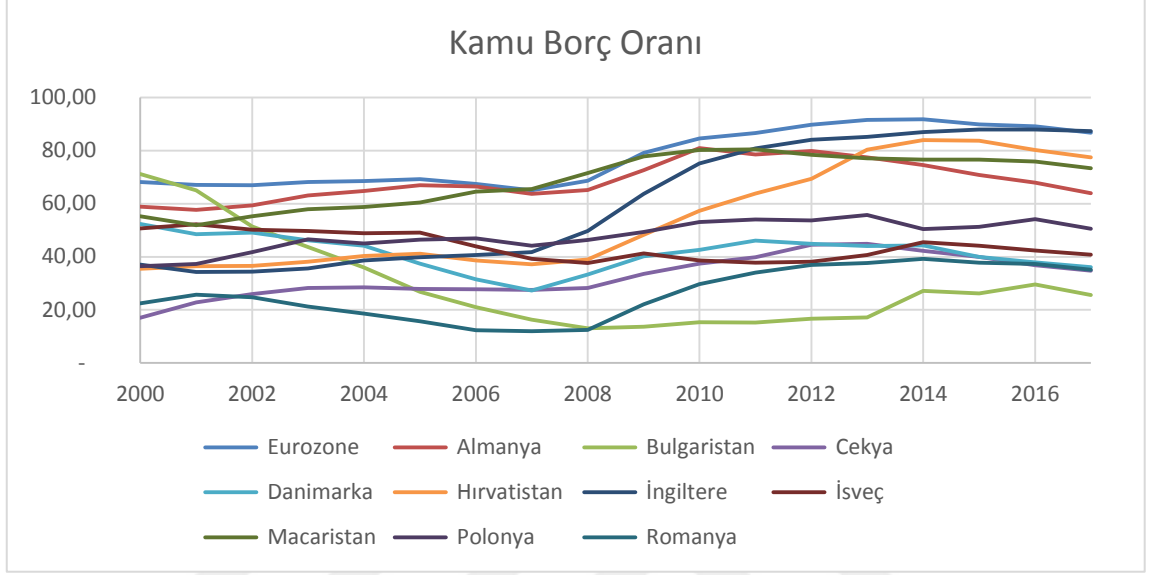

Grafik 1: Bütçe Açığı Oranı

Yukarıdaki grafikte görüleceği üzere 2004-2007 dönemi arasında Danimarka %6'ya yaklaşan bütçe fazlasına erişmesiyle, Macaristan ise %10'lara yaklaşan bütçe açığı vermesiyle Avro Bölgesi Ortalamasından, Almanya'nın bütçe açığı oranından hem de diğer Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin bütçe açığı oranından uzaklaşmıştır. Ancak söz konusu iki ülkenin ilgili dönemleri göz ardı edildiğinde Avro Bölgesine dahil olmayan AB ülkelerinin Avro Bölgesi ortalaması ve Almanya'nın bütçe açığı oranına yakın düzeyde bütçe açığı verdikleri, Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalama bütçe açığı oranı ve Almanya'nın bütçe açığı oranının benzer trendi takip ettiği gözükmektedir. Özellikle 2014 sonrası, Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkelerin bütçe açığı oranının birbirlerine ve Avro Bölgesi ortalaması ile Almanya'nın bütçe açığı oranına yakınsadığı tablodan tespit edilebilmektedir.

B. KAMU BORCU ORANLARI

2000-2017 döneminde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin kamu borcu açısından makroekonomik performanslarına aşağıdaki grafikte yer verilmiştir.

Grafik 2: Kamu Borcu Oranı

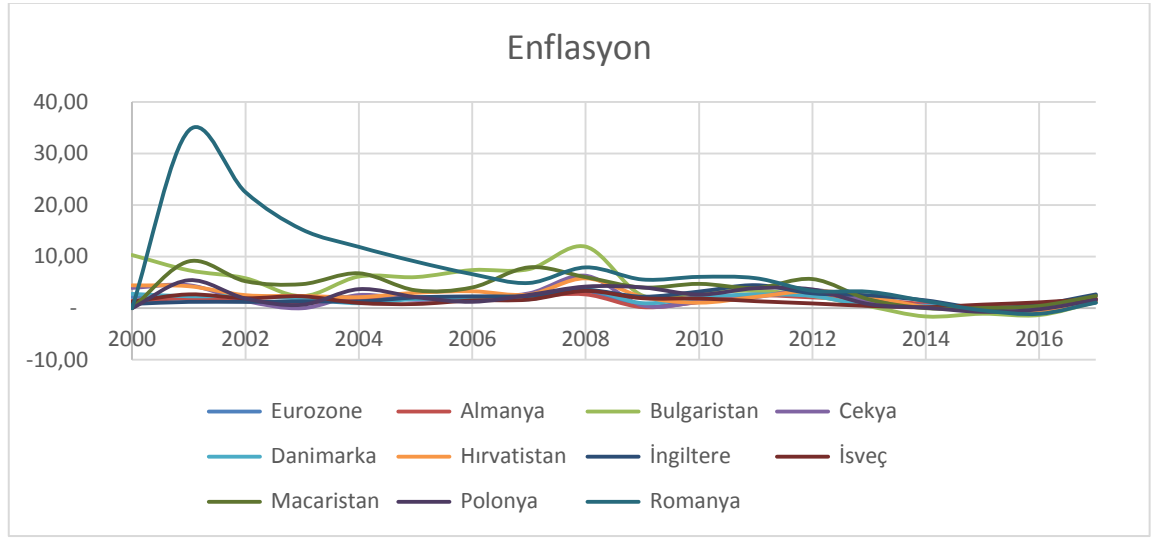
Yukarıda yer alan grafikte görüleceği üzere Avro Bölgesi ortalaması ve Almanya'nın kamu borcu oranı genel olarak diğer ülkelerin altında seyretmiştir. İngiltere, Macaristan ve Hırvatistan'ın kamu borcu oranı 2012 sonrası Almanya'nın kamu borcu oranının üzerine çıkmış ancak her üç ülkenin kamu borcu oranı Avro Bölgesi ülkeleri ortalamasının ilgili dönemde dahi altında kalmıştır. Dolayısıyla grafikten Avro Bölgesi ülkeleri ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasında kamu borcu oranı açısından mutlak yakınsamanın görülmediğini açık şekilde tespit edilebilmektedir.

Almanya açısından baktığımızda ise Almanya'nın kamu borcu stoku her ne kadar 2010 a kadar Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin üzerinde gerçekleşse de 2010 sonrası İngiltere, Macaristan ve Hırvatistan'ın kamu borcu Almanya kamu borcu oranını aşmış, diğer ülkeler ile Almanya arasındaki fark da kamu borcu oranı açısından düşmüştür. Bu açıdan bakıldığında Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasında kamu borcu oranı açısından özellikle 2010 sonrası bir

yakınsamanın gerçekleştiği, ancak önceki dönemlerde böyle bir yakınsamanın gözlemlenmediği görülmektedir.

C. ENFLASYON ORANLARI

2000-2017 döneminde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon açısından makroekonomik performanslarına aşağıdaki grafikte yer verilmiştir.

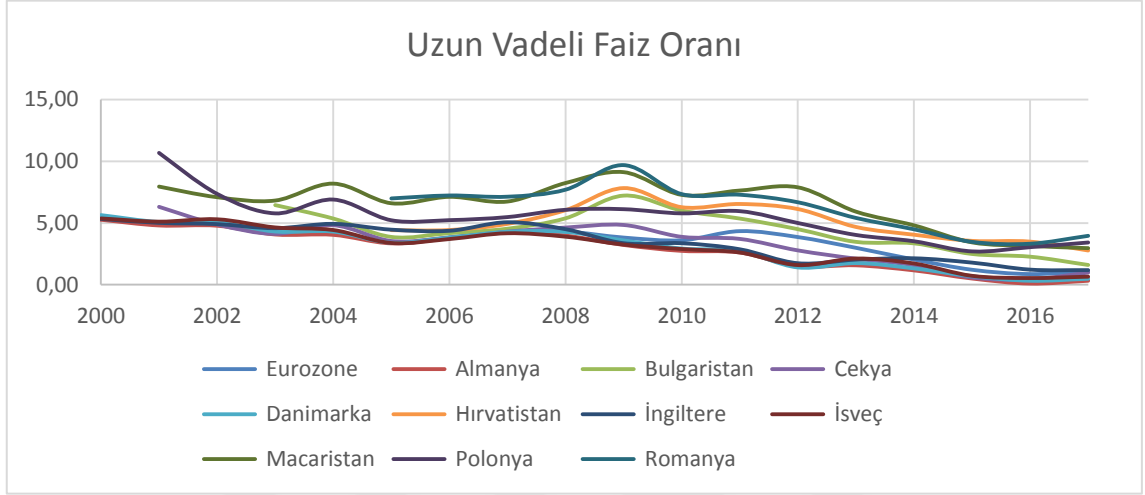

Grafik 3: Enflasyon Oranı

Yıllar itibariyle Avro Bölgesi ortalama enflasyonu, Almanya enflasyonu ve Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri enflasyon oranlarının yer aldığı yukarıdaki tabloda oldukça açık şekilde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon oranlarının hem Avro Bölgesi ortalamasına hem de Almanya'nın enflasyon oranına mutlak olarak yakınsadıkları görülmektedir.

D. UZUN VADELİ FAİZ ORANLARI

2000-2017 döneminde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin uzun vadeli faiz oranı açısından makroekonomik performanslarına aşağıdaki grafikte yer verilmiştir.

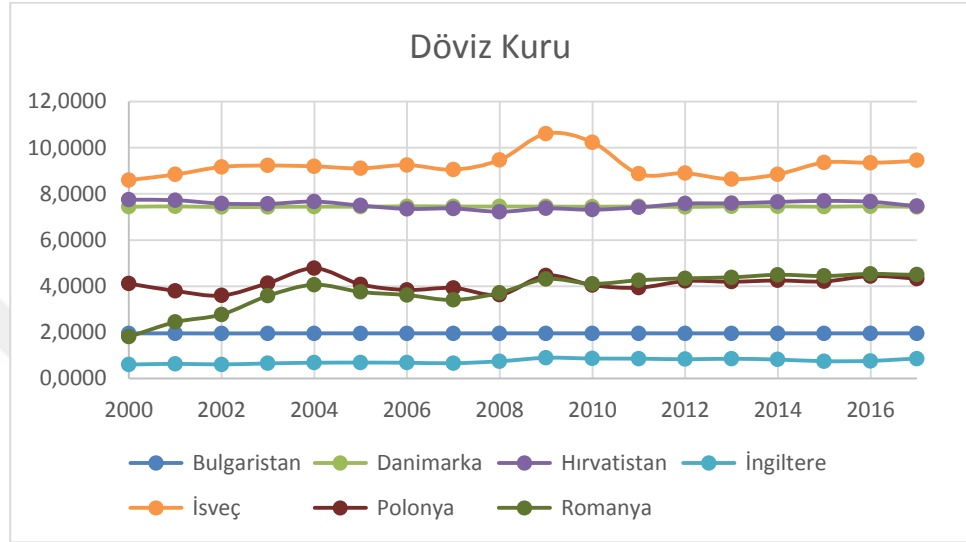

Grafik 4: Uzun Vadeli Faiz Oranı

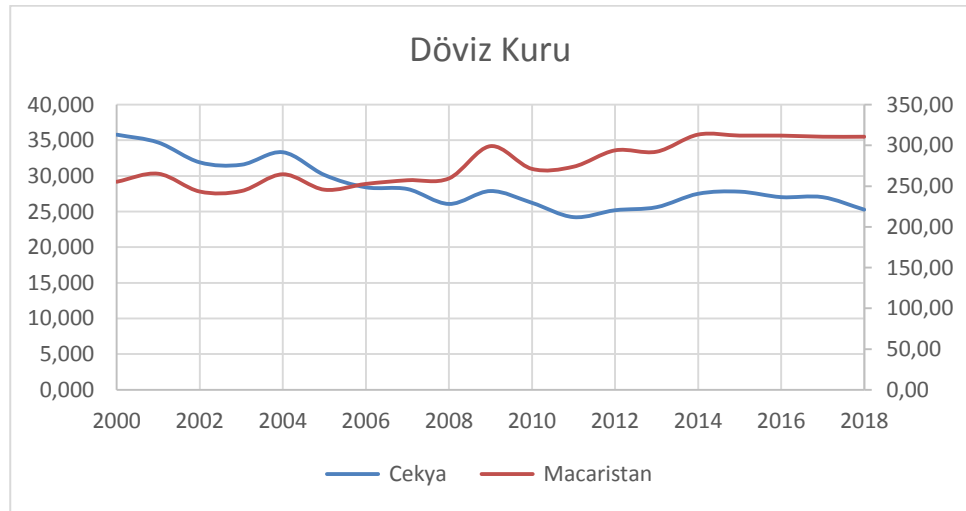
Yukarıda yer alan tabloda da görüleceği üzere Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinde Romanya, Macaristan ve Polonya'nın uzun vadeli faiz oranları ilgili dönem boyunca hem Almanya'nın hem de Avro Bölgesi ortalamasının üzerinde kalmıştır. Ancak bu ülkelerin uzun vadeli faiz oranlarının da 2012 sonrası hem diğer Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerine hem de Avro Bölgesi ortalamasına ve Almanya uzun vadeli faiz oranına yakınsamıştır. Grafikte tespit edilen bir diğer nokta ilse 2008 krizi ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkelerin uzun vadeli faiz oranlarının genel olarak arttığı, hem Avro Bölgesi ortalamasından hem de Almanya uzun vadeli faiz oranından uzaklaştığıdır. Ancak 2008 sonrası yıllar itibariyle bu fark azalmış, 2017 itibariyle Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Almanya arasındaki fark ortalama %2-3 bandına kadar gerilemiştir. Dolayısıyla grafikte görüldüğü üzere Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin uzun vadeli faiz oranları, enflasyonda görüldüğü kadar hızlı olmasa da yavaş şekilde Almanya ve Avro Bölgesi ortalamasına yakınsamaktadır.

E. KUR İSTİKRARI

2000-2017 döneminde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon oranı açısından makroekonomik performanslarına aşağıdaki grafikte yer verilmiştir.

Grafik 5: Kur İstikrarı

Grafik 6: Kur İstikrarı

Çekya ve Macaristan'ın yerel para birimlerinin Avro karşısındaki değeri diğer ülkeler yerel para birimlerine göre düşük olduğundan bu iki ülkenin yerel parasının Avro karşısındaki değeri ayrı bir grafikte gösterilmiştir. Her iki grafikten de görüleceği

üzere Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin yerel para birimlerinin Avro karşısındaki değeri oldukça istikrarlı bir seyir takip etmiştir. Macaristan frontu Avro karşısında makul düzeyde değer kaybederken, Çekya Korunası Avro karşısında aynı dönemde yüksek düzeyde olmasa da değer kazanmıştır.

Diğer yandan İngiltere, Bulgaristan, Hırvatistan ve Danimarka'nın yerel para birimlerinin ilgili dönem boyunca Avro karşısındaki değeri hemen hemen hiç değişmemiş. Kalan ülkeler yerel para birimlerinin Avro karşısındaki değeri de İngiltere, Bulgaristan, Hırvatistan ve Danimarka'nın yerel para birimleri kadar olmasa da oldukça istikrarlı bir seyir takip etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMETRİK ANALİZ

I. LİTERATÜR TARAMASI

Maastricht Antlaşması ile belirlenen kriterler çerçevesinde parasal birliğin adımları ve bu zaman diliminde izlenecek olan parasal politikalar ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir. Belirlenen bu politikalar ışığında parasal birliğe geçmeden önce, Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerin ekonomik durumlarını birbirlerine yaklaştırmak için bir takım makro büyüklükler yoluyla yakınsama kriterleri saptanmıştır.

Bini-Smaghi, Del Giovane (1996), Enflasyon yakınsamasının parasal birliğin ön şartı olup olmadığını panel veri analizi ile incelemiştir. Parasal birliğin ülkelerin Merkez Bankalarının bağımsızlığı ölçüsünde katılan ülkelerin refahını arttıracaklarını öngörmüştür. Enflasyon oranının düşük olduğu ülkelerin EPB'ye yararlı olması için diğer ülkelerin enflasyon oranları ile yakınsamasının şart olduğunu, enflasyon yakınsamasını başarmanın en etkili yönteminin ise sabit döviz kuru olduğunu tespit etmiştir.

Sala-i Martin (1996), kapsamlı çalışmasında 110 ülkenin yanında, OECD ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri'nin 51 Eyaleti, Japonya'nın 47 vilayeti ve Avrupa'daki 90 bölgenin bölgesel büyüme ve yakınsama analizlerini beta – sigma yakınsama metodu ile gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda, incelenen ülkelerin ekonomilerinin benzer olduğuna, yılda yaklaşık yüzde iki oranında yakınsadıkları elde edilmiştir. Daha sonra bu yöntem oldukça yaygın bir şekilde diğer araştırmacılar tarafından farklı bölgelerde yakınsamanın gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit açısından kullanılmıştır.

(Haug, MacKinnon, Michelis, 1999), Avrupa Birliği'nin başarılı bir parasal birlik yaratmak için, Maastricht Antlaşması ile ortaya konan yakınsama kriterlerinin uzun dönemli uygulanması ile ilişkisi olup olmadığını incelemiştir. Bu sebeple çalışmalarında, Avrupa Birliği'ne o dönemde üye olan 12 ülkenin (Belçika, Danimarka,

Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya ve İngiltere) nominal döviz kurları, reel döviz kurları, uzun vadeli faiz oranları ve bütçe açığı ışığında parasal birliğe yakınsayıp yakınsamadıklarını birim kök testi ile incelenmiştir. Test sonucunda, 12 ülkenin hepsi başarılı bir parasal birlik oluşturamamakla beraber, bazı ülkelerin önemli düzenlemeler yapmasıyla zaman içerisinde başarıya ulaşabilecekleri ortaya çıkmıştır.

Afxentiou (2000), Maastricht Yakınsama Kriterlerinin parasal birlik üzerindeki yararlarını incelemiştir. Kriterleri uygulamak için uzun dönemli bir çalışmaya ihtiyaç olduğunu fakat doğru uygulandığı takdirde Avro'nun başarısı konusunda çok önemli etkileri olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Günay ve Özen (2002), Avrupa Birliği'nde mali disiplini sağlamak konusundaki Maastricht Yakınsama Kriterlerinin yerini incelemiştir. Maastricht Antlaşması'nın başka bir deyişle bir ekonomik anayasa anlamına geldiğini, amacının da hükümetlerin makroekonomi yönetimindeki tekeline son vererek mali disiplini sağlamak olduğunun sonucuna ulaşmıştır.

Weber, Beck (2005), Avro'nun yürürlüğe girmesinden önceki ve sonraki dönemlere ait parasal birlik üyesi ülkelerinde gerçekleşen enflasyon oranlarını beta ve sigma yakınsamalarını kullanarak incelemiştir. Beta yakınsama yöntemi ile enflasyonun yakınsadığına dair güçlü sonuçlar elde etmiş, ayrıca bu yakınsamanın lineer olmadığı yakınsama arttıkça yakınsamanın hızının azaldığını tespit etmiştir. Sigma yakınsama yöntemi ile ise, 1990'ların ilk yarısında ülkelerin enflasyon oranları arasındaki fark azalırken ikinci yarısında bu farkın anlamlı şekilde azalmadığını hatta belli dönemlerde arttığını tespit etmiştir.

Atalay (2007), Avrupa Birliği'ne 2004 ile 2007 yılları arasında üye olan 12 ülke ve Türkiye'nin, 1993 ile 2004 yılları arasında birliğin üyesi olan 15 ülke (AB-15) ile reel yakınsama durumlarını analiz etmiştir. Yakınsama analizinin temel göstergesini kişi başına gayri safi yurt içi hâsıla olarak (KBGSYİH) belirlemiş ve KBGSYİH'nin artışında etkisi olan diğer makroekonomik değişkenleri de göz ardı etmemiştir. Yapılan

analizler ile Türkiye ve birliğe üye olan 12 ülkenin, AB-15 ülkeleri ile koşullu olarak yakınsadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Örnek (2007), APB'yi, Optimal Para Alanı (OPA) teorisinin fayda ve maliyetleri çerçevesinde incelemiştir. APB'nin başarısı uzun ve kısa dönemlik analizler yardımı ile incelenmiştir. APB'nin uzun dönemli başarısı birlik üyesi ülkenin birliğe üyeliğinden elde ettiği faydalarının zararlarından fazla olup olmadığının incelenmesi ile, kısa dönem analiz ise, Maastricht Kriterleri çerçevesinde incelenmiştir.

Yazar çalışmasında yaptığı analizler neticesinde, parasal alan içerisinde bulunan ülkelerin kalkınmışlık seviyelerinin ve üretim yapılarının farklı olduğu sonucuna ulaşarak APB'nin bir OPA olmadığına kararına varmıştır.

Berke (2009), Parasal birliğe üye ülkeler ile aday ülkelerde fiyat seviyesinin mali politikaları etkileyip etkilemediğini panel veri analizi kullanarak incelemiştir. Analiz sonucunda, ülkelerin fiyat seviyelerinin belirlenmesinde mali politikaların rolünün olmadığını, para politikalarının etkili olduğunu tespit etmiştir.

Lopez ve Papell (2011), Enflasyon oranlarının Avro bölgesinde yakınsamaya sahip olup olmadığını panel birim kök testiyle analiz etmişlerdir. Analiz neticesinde, yakınsamaya Maastricht Antlaşması'ndan sonra ulaşıldığı sonucunu elde etmişlerdir.

Kara ve Taş (2013), çalışmalarında, AB'nde yaşanan bölgesel dengesizlikleri ve bu dengesizlikleri yok etmeye yönelik ekonomik politikaları incelemeyi amaçlamışlardır.

AB'nin 2007-2013 yıllarında bölgeler arası gelir yakınsamasını sağlamak, istihdamı ve rekabetçi yapıyı arttırmak, işbirliğini geliştirmek için, bölgesel ekonomik politikalar çerçevesinde ciddi harcamalar yapılması gerektiği öngörülmüştür. Bu kapsamda uygulanan bölgesel ekonomik politikaların, AB'nin geri kalmış bölge ve ülkelerinde gelir yakınsamasına katkıda bulunduğu, istihdam ve gelirden ciddi oranda artışlar sağladığı ifade etmişlerdir.

Göker ve Akyol (2014), çalışmalarında daraltıcı politikaların teorik temellerini ortaya koyarak, günümüz şartlarında bu politikaların başarısını ve AB’de çevre ülkeler için mali tuzak riskini değerlendirmeyi amaçlamışlardır.

2008 yılında ABD’de başlayan küresel krizin önce AB’deki üye ülkelere sıçrayarak sonra dünyaya yayıldığını belirtmiş ve bu durumun bütün ülkelerde kamu açıklarının ve borçlarının artmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Bir yandan krizi ortadan kaldıracı politikalar yardımı ile ekonomilerde meydana gelen kısmi hareketlilik krizin meydana gelme nedenlerini göz ardı ettirdiği, kamu borç ve açıklarının fazla olmasının bir problem olarak gündeme geldiğini belirtmişlerdir. Çalışmanın sonucunda, kamu borçları ve açıkları karşısında hükümetleri finanse etme rolünü krizi yaratan finansal sektöre bırakılmasına sebep olduğu tespitine bulunmuşlardır.

Şanlıoğlu (2016), çalışmasında Euro krizinin yapısal nedenlerini inceleyerek, bu nedenlerle başa çıkabilecek bir takım politika önerilerini araştırmaktadır.

Ekonomi politikalarındaki uyum yanlışlıkları, uygulanan politikaların meydana getirdiği yeni problemler, devlet borçlanmaları neticesinde finansal piyasalarda yaşanan karışıklıklar, kurumsal engeller ve Yunanistan örneği krizin başlıca nedenleri arasında bulunmaktadır. Çalışmasının sonucunda; yapısal sorunların giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda EPB’nin sürdürülmesi tehlikeye gireceğini belirtmiştir.

Karakatsanidou (2017), Avrupa Birliği ülkeleri arasında enflasyon yakınsamasını panel veri analizi kullanarak test etmiştir. Çalışmayı öncelikle Avrupa’da ekonomik bütünleşmeyi teorik çerçevede ele alarak, daha sonra başarılı bir yakınsama için Maastricht Kriterlerinin altını çizerek iki aşamalı şekilde incelemiştir. Panel birim kök testi sonucuyla ise ülkeler arasında enflasyon yakınsamasını test etmiştir. Yapılan test sonucunda Avrupa Birliği ülkeleri arasında koşullu yakınsamanın var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tuna (2017), Çalışmasında, APB'ne üye olan ülkelerin mali sürdürülebilirliklerini incelemiş ve bu inceleme doğrultusunda mali sürdürülebilirliğin devamlılığını sağlayabilmek için gerekli olan politikaları araştırmıştır.

Mali sürdürülebilirliğin simgesi olarak EPB'ye üye olan ülkelerin faiz dışı fazla ve kamu borcu verileri kullanılmıştır. EPB'ye üye olan ülkelerin mali sürdürülebilirliği, borç krizi yaşayan ülkeler ve borç krizi yaşamayan ülkeler ayrımı gözetilerek 1999-2015 yılları arasında yıllık verilerle panel veri analizi kullanılarak araştırmıştır. Yapılan analiz neticesinde, borç krizi yaşamayan ülkeler için faiz dışı fazla artışının kamu borcunu azaltmadığını tespit etmiş, ayrıca borç krizi yaşayan ülkelerin ise faiz dışı fazla vererek kamu borcunu azaltabildiklerini böylece mali sürdürülebilirliği sağlayabilecekleri sonucuna varmıştır.

Yıldırım, Tuna (2017), Parasal birlik ülkelerinin mali sürdürülebilirliklerini kamu borcu ve faiz dışı fazla verileri ile 1999 ve 2015 arası yıllık verilerle borç krizi yaşayan ülkeler ile yaşamayan ülkeleri ayrı tutarak panel veri analizi ile test etmiştir. Test sonucunda, faiz dışı fazla ile kamu borcunu azaltarak mali sürdürülebilirliği borç krizi yaşayan ülkelerin sağlayabilecekleri sonucunu elde etmiştir.

Şu ana kadar yapılan çalışmalarda Avrupa Birliği üye ülkelerinin belirli makroekonomik veriler açısından birbirlerine yakınsayıp yakınsamadıkları test edilmiş, ancak Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında Avro Bölgesi ülkeleri ile Avro Bölgesine dahil olmayan Avrupa Birliği ülkeleri ayrımına gidilmemiştir. Çalışmamızda Avrupa Birliği ülkelerinin yakınsaması değil Avrupa Birliği'ne üye olan ancak Avro Bölgesine dahil olmayan ülkelerin Avro Bölgesi ve Almanya ile yakınsayıp yakınsamadıkları üzerinde odaklanılmıştır. Almanya sıkı para politikası, düzgün ekonomisi sayesinde makroekonomik verilerde zaten güçlü bir grafik sergilemektedir. Çalışma içerisindeki 9 ülkenin Maastricht kriterlerine yakınsayıp yakınsamadığına bakılırken bu sebeple Almanya'ya ek olarak Avro Bölgesi Ortalaması'na bakılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

II. VERİ ve METODOLOJİ

Araştırmada; İsveç, Danimarka, İngiltere, Çekya, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Hırvatistan ve Macaristan'ın Avro Bölgesi'ni temsilen Almanya ile Maastricht Kriterleri ışığında yakınsayıp yakınsamadığı test edilecektir. Çalışmada ilgili ülkeler için yakınsama analizi yapılmaktadır. Yakınsama metodolojisi üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, makroekonomik verilerin yakınsayıp yakınsamadığının testinde başlıca iki metot kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan biri beta (β) yakınsama, diğeri de sigma (σ)yakınsama olarak tanımlanmıştır.

A. VERİ

Tez içerisinde çalışılan dokuz ülkenin birlik içerisinde bulunmalarına rağmen neden Avro kullanımına sıcak bakmadıklarını ve Avro kullanmak için ekonomilerinin hazır olup olmadığını anlamak için Maastricht Kriterleri'nden yararlanıyoruz. Bu kriterler daha önceden belirtildiği gibi faiz, enflasyon, bütçe dengesi / GSMH, kamu harcamaları / GSMH ve kur istikrarıdır.

Uzun vadeli faiz oranı, enflasyon oranı, bütçe dengesi, kamu borç stoku ve kur istikrarı beta yakınsama modeli için yıllık, sigma yakınsama modeli için ise çeyreklik veri seti kullanılarak incelenmiş, tüm verilere Eurostat veri tabanından erişilmiştir.

Veri seti yıl aralığı için, parasal birliğin ikinci aşmasının ve Avro'nun gerçek bir para birimi olduğu 1999 yılından başlanması kararlaştırılmış, fakat birçok ülkenin o yıla ait verileri bulunamadığından 2000 yılından başlayıp 2017 yılı dahil olmak üzere incelenmiştir.

Bu çalışmada temel olarak EBP'ye dahil olmayan AB'ye üye ülke ekonomilerinin Maastricht Kriterleri açısından birliğe yakınsayıp yakınsamadıkları test edilmiştir. AB üyesi olup Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkeler Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Hırvatistan, İngiltere, İsveç, Macaristan, Polonya ve Romanya olarak belirlenmiştir. Söz konusu ekonomilerin birliğe yakınsamaları bütçe dengesi, borç oranı, enflasyon, uzun vadeli faiz oranı ve ülkelerin yerel para döviz kurları açısından ele alınmıştır.

AB üyeleri devlet finans istatistiklerini 549/2013 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi kararı ile “Ulusal ve Bölgesel Hesaplar Sistemi 2010” (ESA 2010) da belirtilen kurallara uyacak şekilde raporlamak durumundadır. 2014’te yürürlüğü giren ESA 2010’dan önce birlik üyesi ülkeler finans istatistiklerinin ESA 95 ‘te belirtilen kurallar çerçevesinde raporluyorlardı.

Bütçe dengesi verisi ESA 2010’da tanımlandığı üzere devlet gelirleri ile genel devlet harcamaları arasındaki farkı vermektedir. Bütçe dengesi hesaplanırken devletin finansal olmayan işlemleri, cari ve sermaye işlemleri de hesaba katılır³. Bunların yanında, faiz ödemeleri ve tahakkuk eden faizler, merkezi hükümet faaliyetleri dışında ortaya çıkan diğer alacak ve borçlar, merkezi hükümete doğrudan bağlı olmayan kamu kuruluşlarının harcamaları da bütçe dengesi hesaplanırken dikkate alınır.

Kamu borcunun hesaplanması ESA 2010 kurallarına göre bütçe dengesi verilerinin uyarlanması ile gerçekleştirilmektedir. Kamu borcunun hesaplanmasında devletin elde ettiği net varlıklar ile üstlendiği net borçlar hesaba katılır. Net varlıklar arasında nakit ve mevduat hesapları, tahvil ve bonolar, sermaye ve yatırım fonları, türev ürünler yer alırken, net borçlar hesabında ise tahakkuk eden faiz ile ödenecek faiz arasındaki fark, nominal değerinin üzerinde yapılan tahvil bono geri alımları, döviz cinsinden borçlarda kur kaynaklı artışlar yer alır.

Çalışmamızda kullanılan enflasyon harmonize edilmiş tüketici fiyat endeksi (HICP) üzerinden hesaplanmıştır. HICP hesaplanmasında Avrupalı tüketiciye göre oluşturulmuş tüketim sepeti baz alınır. Bu tüketim sepetinin en önemli kısmını işlenmiş ve işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, enerji dışında endüstriyel ürünler ve hizmetler oluşturmaktadır. HCPI tüketim sepeti “Amaca Yönelik Bireysel Tüketim Sınıflaması” (COICOP)’de belirtilen kurallara uygun şekilde şekillendirilmektedir.

Uzun vadeli faiz oranı olarak her bir ülkenin merkezi hükümetinin ikincil piyasada işlem gören devlet tahvillerinden vadesine 10 yıl kalanların vergi öncesi

³ Tim ALLEN, ec.europa.eu/eurostat/,Eurostat Press Office

getirisi kullanılacaktır. Bu oran Maastricht Kriteri Tahvil Getirisi (MCBY⁴) olarak bilinmektedir.

Son olarak Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkelerin döviz kuru istikrarı da çalışmamızda ele alınmıştır. Döviz kuru olarak 1 Avro'nun her bir ülkenin yerel para birimi cinsinden değeri ile ölçülmüştür.

Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkelerin AB'ye yakınsayıp yakınsamadıklarının tespit edilmesi, bu ülkelerin yukarıda saydığımız verilerinin Almanya ve Avro Bölgesi ortalaması ile yakınsayıp yakınsamadığı ile test edilecektir. Avro Bölgesi ortalamasının tespiti adına 19 ülkenin verilerinin ilgili döneme ilişkin ortalaması alınmıştır. Avro Bölgesi ülkeleri Fransa, Almanya, Avusturya, Belçika, Kıbrıs, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, İtalya, İrlanda, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Slovakya, Slovenya, İspanya ve Portekiz, Malta ve Hollanda'dan oluşmaktadır.

Çalışmamızda, 2000-2017 dönemine ilişkin Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri verileri, Almanya verileri ve 19 Avro Bölgesi ülkesinin verilerinin ortalamaları kullanılacaktır. Yapılacak testlerde 2000-2017 dönemine ilişkin hem çeyreklik hem de yıllık veriler kullanılmıştır.

B. METODOLOJİ

Araştırmada; İsveç, Danimarka, İngiltere, Çekya, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Hırvatistan ve Macaristan'ın Avro Bölgesi'ni temsilen Almanya ile Maastricht Kriterleri ışığında yakınsayıp yakınsanmadığı test edilecektir. Literatür incelendiğinde, Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin Almanya'ya ek olarak Avro Bölgesi'nin de incelenmesi Maastricht Kriterleri çerçevesinde yakınsayıp yakınsamadığının tespitinde isabetli bir seçim olacağı düşünülmüştür. Yakınsama metodolojisi üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, makroekonomik verilerin yakınsayıp yakınsamadığının testinde başlıca iki metod kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan biri beta (β) yakınsama, diğeri de sigma (σ)yakınsama olarak tanımlanmıştır.

⁴ Maasricht Criterion Bond Yield

Takip eden bölümde beta yakınsaması ve sigma yakınsaması açıklanacak, daha sonra bu yöntemler Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin Maastricht Kriterleri açısından ilgili dönemde AB'ye yakınsayıp yakınsamadığını test etmek için kullanılacaktır.

1. Beta (β) Yakınsaması

β -yakınsaması metodunda serinin durağan olup olmadığı panel birim kök testi ile belirlenecektir. Durağan serilerde yakınsamanın var olacağını ancak serinin durağan olmaması durumunda yakınsamanın söz konusu olamayacağı üzerine kuruludur.

Durağanlığın en temel şartı, serinin sabit bir ortalamaya sahip olmasıdır. Sabit bir ortalamaya sahip olan serilerde her ne kadar dönemsel olarak ilgili seri ortalamadan sapsa da, ilerleyen dönemlerde ortalamaya geri dönecektir. Seri sürekli olarak ortalamanın üstünde kalarak artmayacak veya sürekli olarak ortalamanın altında kalarak düşmeyecektir. Belli dönemler ortalamanın üstüne çıksa da ilerleyen dönemlerde ortalamaya geri dönecek. Belli dönemler ortalamanın altında kalsa da yine ilerleyen dönemlerde ortalamaya dönerek sabit bir ortalamaya sahip olacaktır. Durağan serilerin bu özelliği, durağanlık testini yakınsamanın var olup olmadığını tespit açısından da kullanışlı hale getirmektedir. Çünkü yakınsayacak ülkenin verileri ile yakınsanacak ülkenin verileri arasındaki farkın belli dönemde sabit olması o iki ülke arasında yakınsamanın varlığına işaret edecektir. Diğer yönden bakacak olursak iki ülkenin bir birine yakınsamaması durumunda bu iki ülkenin verileri arasındaki fark sabit olmayacak sürekli şekilde artacak ya da azalacaktır. Dolayısıyla iki ülke verileri arasındaki fark sürekli şekilde artıyor ya da azalıyorsa bu iki ülke arasında yakınsamanın varlığından söz edilemeyecektir.

Yukarıdaki paragrafta ayrıntılı açıklandığı üzere β -yakınsamasının tespitinde öncelikle yapılacak şey yakınsayacak ve yakınsanacak ülkelerin verileri arasındaki farkın serisini oluşturmaktır. Bu seri oluşturulduktan sonra bu fark serisinin durağan olup olmadığı test edilecektir. Bu noktada üç farklı durum karşımıza çıkabilecektir.

Birinci durum, söz konusu farkın durağan olmaması, bu durum yakınsamanın var olmadığına dair delil teşkil edecektir. Çünkü, bu durumda iki ülkenin verileri arasındaki fark sabit bir ortalamaya sahip değildir. Bu fark sürekli azalıyor ya da artıyordur. Dolayısıyla bu iki ülke arasında yakınsamanın varlığından söz edilemez.

İkinci durum, ülkelerin serileri arasındaki farkın durağan olması, ve bu farkın ortalamasının sıfır olması. Bu durum literatürde “mutlak yakınsama” olarak adlandırılmaktadır. Mutlak yakınsamada uzun dönemde yakınsayacak ülke ile yakınsanacak ülkenin aynı değerlere sahip olacak, iki ülke verileri uzun dönemde aynı değerlere yakınsayacaktır.

Üçüncü durumda ise yakınsayacak ülke ile yakınsanacak ülke arasındaki fark durağan olacak, ancak bu fark bir önceki durumdaki gibi sıfır değil belli sabit bir değer olacaktır. Yakınsayacak ve yakınsanacak ülke verileri arasındaki farkın sıfırdan farklı sabit bir değer olması durumu literatürde “koşullu yakınsama” olarak adlandırılmaktadır. Koşullu yakınsamada iki ülkenin makroekonomik verileri uzun dönemde birbirlerine mutlak olarak yakınsamamakta ancak bu iki ülkenin verileri arasındaki fark uzun dönemde sabit bir değere yakınsamaktadır. Örneğin, Almanya'nın enflasyon oranı ile Slovakya'nın enflasyon oranı arasındaki farkın serisinin -2 değeri etrafında durağan olması, bu iki ülkenin enflasyonlarının mutlak olarak yakınsamayacağını, ancak bu iki ülke arasındaki enflasyon farkının dönemsel olarak %2 oranından fazla ya da düşük olabileceği de uzun dönemde bu farkın %2 oranında olacağını gösterecektir. Bu durumda bize Almanya ile Slovakya arasında “koşullu yakınsama”nın varlığına işaret edecektir.

Beta-yakınsaması iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi, bir grup ülke ile belli bir kriter arasında da gerçekleştirilebilir. Çalışmamızda avro bölgesine dahil olmayan ülkeler ile Almanya ve Avro ülkeleri ortalaması karşılaştırılacağından, β -yakınsaması EPB ülke grubuyla Almanya ve Avro ortalaması arasında test edilecektir.

Avrupa Birliği üyesi olan ancak avro bölgesine dahil olmayan ülkelerin Almanya ve Avro ortalamasına yakınsamaları test edileceğinden, beta yakınsaması için geleneksel birim kök testleri yerine panel birim kök testleri uygulanacaktır. Panel birim

kök testleri sonuçlarına göre avro üyesi olmayan ülkelerin mutlak mı yoksa koşullu olarak mı Almanya ve Avro Bölgesi ortalamasına yakınsadığı, ya da herhangi bir yakınsamaya ilişkin delil olup olmadığı sonucuna ulaşılabacaktır.

β -yakınsaması hem Almanya hem de Avro ortalamasına göre yapılacağından öncelikle aşağıda gösterildiği şekilde fark değişkenleri oluşturulmuştur. i ile AB'ye üye olan ancak Avro Bölgesi'nde bulunmayan İngiltere, Danimarka, İsveç, Bulgaristan, Romanya, Polonya, Çekya, Hırvatistan ve Macaristan'ın ilgili makroekonomik verileri ifade edilmektedir.

Enflasyon

$$D_{Almanya} = enflasyon_{i,t} - enflasyon_{Almanya,t} \quad (1)$$

$$D_{Eurozone} = enflasyon_{i,t} - enflasyon_{Eurozone,t} \quad (2)$$

Devlet Borçları

$$D_{Almanya} = devlet borcu_{i,t} - devlet borcu_{Almanya,t} \quad (3)$$

$$D_{Eurozone} = devlet borcu_{i,t} - devlet borcu_{Eurozone,t} \quad (4)$$

Bütçe Açığı

$$D_{Almanya} = bütçe açığı_{i,t} - bütçe açığı_{Almanya,t} \quad (5)$$

$$D_{Eurozone} = bütçe açığı_{i,t} - bütçe açığı_{Eurozone,t} \quad (6)$$

Uzun Vadeli Faiz Oranları

$$D_{Almanya} = faiz_{i,t} - faiz_{Almanya,t} \quad (7)$$

$$D_{Eurozone} = faiz_{i,t} - faiz_{Eurozone,t} \quad (8)$$

Daha sonra her bir makroekonomik değişkenin hem Almanya'ya hem de Avro ortalamasına yakınsayıp yakınsamadığının testi en çok kullanılan panel birim kök testi olan Levin, Lin, Chu (LLC) metoduyla gerçekleştirilecektir.

Bu testte uygulanacak örnek denklem aşağıdaki gibidir.

Almanya için

$$\Delta D_{Almanya,t} = \beta D_{Almanya,t-1} + \sum_{L=1}^{pi} \theta \Delta D_{Almanya,t-L} + \mu EPB_i + \varepsilon_{i,t} \quad (9)$$

Avro Bölgesi için

$$\Delta D_{Eurozone,t} = \beta D_{Eurozone,t-1} + \sum_{L=1}^{pi} \theta \Delta D_{Eurozone,t-L} + \mu EPB_i + \varepsilon_{i,t} \quad (10)$$

Döviz kuru açısından ise durum bir nebze farklıdır. Döviz kuru açısından Avro Bölgesi ortalaması ile doğal olarak karşılaştırma yapılamamış, yerel paraların Avro cinsinde değerinin durağan olup olmadığı ADF testi ile her bir ülke para birimi cinsinden değerlendirilmiştir.

$$\Delta D_{\text{Dövizkuru},i,t} = \beta D_{\text{Dövizkuru},i,t-1} + \sum_{L=1}^{pi} \theta \Delta D_{\text{Dövizkuru},i,t-L} + \varepsilon_{i,t} \quad (11)$$

Durağanlık testinde $\sum_{L=1}^{pi} \theta \Delta D_{Avro,t-L}$ teriminin modele eklenmesiyle de otokorelasyon kontrol edilmiştir⁵. Serilerin ortalamaya dönüp dönemediklerini, diğer bir deyişle durağanlıklarını tespit etmek için sıfır hipotezi test edilir. LLC testinde sıfır hipotezi β sıfır olması, alternatif hipotez ise β 'nin sıfırdan küçük olmasıdır. β 'nin sıfır olduğunun reddedilmesi, serinin durağan olduğu anlamına gelecektir. Bu durumda avro bölgesine dahil olmayan ülkeler ile Almanya veya Avro Bölgesi ülkeleri ortalamaları arasındaki farkın belli dönem sonra yok olacağı anlamına gelecek, bu da yakınsamanın varlığını ispatlayacaktır. Yakınsamanın varlığının tespitinden sonra, yakınsamanın mutlak mı yoksa koşullu mu olduğunun da belirlenmesi gerekecektir. Bunun için modelde yer alan EPB_i değişkeninin katsayısının (μ) yorumlanması gerekecektir.

EPB_i her bir avro bölgesine dahil olmayan ülke için modele eklenmiş kukla değişkendir. Bu kukla değişkenin katsayısının (μ) sıfır olması mutlak yakınsamaya, sıfır olmaması ise koşullu yakınsamanın varlığına delil teşkil edecektir⁶.

⁵ Guenter W. Beck and Axel A. Weber, Inflation Rate Dispersion and Convergence in Monetary and Economic Unions: Lessons for the ECB, CFS Working Paper No. 2005/31, November 2005

⁶ Sala-i-Martin, Xavier X., The Classical Approach to Convergence Analysis, Center Discussion Paper, No. 734, Economic Growth Center (EGC), Yale University

Mutlak veya koşullu yakınsamayı tespit etme adına yapılacak LLC testinde öncelikle seriler arasındaki farkın durağanlık testi sabit terim eklenmeden yapılacaktır. Sabit terim eklenmeden farkların durağan olması durumunda mutlak yakınsamanın var olduğuna dair kanıt elde edilmiş olunacaktır. Mutlak yakınsamanın çıkmaması durumunda, LLC birim kök testi bu sefer sabit terim eklenerek tekrar edilecektir. Bu durumda farkların durağan olması durumunda ise koşullu yakınsamanın varlığına dair delil elde edilmiş olunacaktır. Eğer her iki durumda da fark serilerinin birim köke sahip olduğu yani durağan olmadıkları reddedilemiyorsa, beta yakınsamasının gerçekleşmediği sonucuna ulaşılabacaktır.

2. Sigma (σ) Yakınsaması

Yakınsama literatüründeki en önemli çalışmalardan olan Sala-i Martin'in (1996) "Yakınsama Analizine Klasik Yaklaşım" adlı çalışmasında sigma yakınsama şu şekilde tanımlanmıştır. Yakınsayan ve yakınsanacak ülke arasındaki farklardaki sapmalar (dispersion) yıllar itibariyle azalıyorsa bu iki ülkenin sigma yakınsamanın varlığına işaret edecektir. Sigma yakınsama aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

$$\sigma_{t+k} < \sigma_t \quad (12)$$

σ_t , t yılında yakınsayan ve yakınsanacak ülke arasındaki farkların sapmasını σ_{t+k} ise k yıl sonra yakınsayan ülkeler ve yakınsanacak ülke Almanya ile yakınsanacak ülke grubu Avro Bölgesi arasındaki sapmaları göstermektedir. σ'_{t+k} 'nin σ_t dan düşük olması, yıllar itibariyle sapmaların düştüğünü, ve ülkeler arasında yakınsamanın gerçekleştiğini gösterecektir.

Bu çalışmada da σ -yakınsamasını test etmek için çeyreklik veriler kullanılarak her bir yılın standart sapması hesaplanmıştır. Bunun için öncelikler her bir avro bölgesine dahil olmayan ülkenin verisi ile benchmark olan ülke (Almanya) ve ülke grubu ortalaması (Avro Bölgesi ortalaması) arasındaki fark çeyreklik dönemler itibariyle hesaplanmış. Bu farkların karesi alınarak toplanmış ve öncelikler bu farkların varyansı, sonradan da varyansın karekökü alınarak söz konusu farkların standart sapması hesaplanmıştır. Bu şekilde 2000-2018 döneminde, her bir Avro Bölgesine dahil

olmayan ülkenin her bir yılına ilişkin ilgili makroekonomik verilerin standart sapması hesaplanmıştır. Verilerin yıllar ve ülkeler itibariyle standart sapması bulunduğundan sonra, söz konusu standart sapmaların yıllar itibariyle düşüp düşmediğinin test edilmesi gerekmektedir. Bu test için aşağıdaki model havuzlanmış panel veri metodu kullanılarak tahmin edilmiştir.

$$\sigma_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 T + u_{i,t} \quad (13)$$

Bu modelin sıfır hipotezi α_1 'in sıfır olması, serilerin standart sapmasının yıllar itibariyle değişmediğidir. Bu durum sigma yakınsamasının var olmadığı anlamına gelecektir. Tek yönlü alternatif hipotez ise, α_1 'in sıfırdan küçük olması yani serilerin standart sapmasının yıllar itibariyle düştüğüdür. Bu durum ise sigma yakınsamanın gerçekleştiği şeklinde yorumlanabilir.

İki ülke arasındaki farkların sapmasının yıllar itibariyle düşmesi bu iki ülkenin birbirlerine yakınsadıklarını işaret edecektir. Bu farkların sapmalarının düşmesi ise ancak iki ülke arasındaki farkların belli bir ortalamasının olması durumunda yani bu iki ülke arasında beta yakınsamasının varlığı durumunda gerçekleşecektir. Dolayısıyla sigma yakınsamasının varlığından bahsedebilmek için beta yakınsamasının gerçekleşmesi gerekmektedir⁷.

⁷ Sala-i-Martin, Xavier X , The Classical Approach to Convergence Analysis, Center Discussion Paper, No. 734, Economic Growth Center (EGC), Yale University

III. ANALİZ VE SONUÇLARIN YORUMLANMASI

A. BETA-YAKINSAMASI TESTLERİ

1. Kamu Borcu Beta Yakınsama Testi

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler (ABDO)

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkeler arasında kamu borcu oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınsama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)			
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı
ABDO ülkeleri ile Almanya Kamu Borç Oranı Farkı	-1,348	0,0887	-0,0132

Öncelikle sabit terim eklenmeden LLC birim kök testi uygulanmıştır. Yapılan durağanlık testinde sıfır hipotezi çalışmanın “METODOLOJİ” bölümünde açıklandığı üzere Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Almanya arasındaki kamu borcu oranları farkının birim köke sahip olduğu yani durağan olmadığıdır. Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Almanya arasındaki kamu borcu oranları farkının durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi, test sonucuna göre %5 anlamlılık düzeyinde reddedilememektedir. Ancak %10 anlamlılık düzeyinde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Almanya arasındaki kamu borcu oranları farkının birim köke sahip olduğu hipotezi reddedilebilir. Çünkü LLC test istatistiğine ilişkin p-değeri 0.0887 ile %10 anlamlılık düzeyinin altında kalmaktadır. %10 anlamlılık düzeyinde sıfır hipotezini reddedebilir ve Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ülkelerin kamu borcu oranlarının birbirlerine mutlak yakınsadığını söyleyebiliriz.

Koşullu yakınsamanın varlığını test etme açısından LLC panel birim kök testi bu sefer sabit terim eklenerek gerçekleştirilmiş, elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)			
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı
ABDO ülkeleri ile Almanya Kamu Borç Oranı Farkı	-0,82595	0,2044	-0,10

LLC birim kök testine sabit terim eklenmesi durumunda Almanya ile Avro Bölgesine dahil olmayan AB ülkelerinin kamu borcu farkları serisinin durağan olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. LLC test istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.2044 ile %10 anlamlılık düzeyinin dahi üzerinde olması, kamu borcu farkları serisinde koşullu yakınsamanın var olmadığını göstermektedir.

Sabit terim eklenerek ve eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testlerine göre kamu borcu oranları açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerin koşullu olarak değil de mutlak yakınsadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında kamu borcu oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınsama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)			
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalama Kamu Borç Oranı Farkı	0,477	0,6834	0,00304

Burada da öncelikle sabit terim eklenmeden LLC birim kök testi uygulanarak mutlak yakınsamanın var olup olmadığı test edilecektir. Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki kamu borcu oranları farkının

durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi, test sonucuna göre %10 anlamlılık düzeyinde dahi reddedilememektedir. Sonuç olarak serinin durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi reddedilemez. Dolayısıyla Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki kamu borcu oranları açısından mutlak yakınsamadan söz edilemez.

Koşullu yakınsamanın varlığını test etme açısından LLC panel birim kök testi bu sefer sabit terim eklenerek gerçekleştirilmiş, elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)			
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalama Kamu Borç Oranı Farkı	-2,977	0,0015	-0,0995

LLC birim kök testine sabit terim eklenmesi durumunda. Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin kamu borcu farkları serisinin durağan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. LLC test istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0015 ile %1 anlamlılık düzeyinin dahi altında olması, kamu borcu farkları serisinde koşullu yakınsamanın var olduğunu göstermektedir.

Sabit terim eklenerek ve eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testlerine göre kamu borcu oranları açısından Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerin mutlak yakınsadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2. Bütçe Açığı Beta Yakınsama Testi

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında bütçe açığı oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Almanya Arasında Bütçe Açığı Farkı	-2,555	0,0053	-0,096	-2,662

Yukarıdaki tabloda sabit terim eklenmeden LLC birim kök testi uygulanarak bütçe açığı açısından mutlak yakınsamanın var olup olmadığı test edilmiştir. Test sonuçlarına göre Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki bütçe açığı oranları farkının durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi LLC istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0053 çıkması nedeniyle %1 anlamlılık düzeyinde dahi reddedilmektedir. Sonuç olarak serinin durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi reddedilmelidir. Dolayısıyla Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki bütçe açığı oranları açısından mutlak yakınsama vardır.

Koşullu yakınsamanın varlığını test etme açısından LLC panel birim kök testi bu sefer sabit terim eklenerek gerçekleştirilmiş, elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Almanya Arasında Bütçe Açığı Farkı	-1,389	0,0823	-0,27	-5,075

LLC birim kök testine sabit terim eklenmesi durumunda Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin kamu borcu farkları serisinin durağan olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. LLC test istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0823 ile %5 anlamlılık düzeyinin üzerinde kalmıştır. Bu durum kamu borcu farkları serisinde koşullu yakınsamanın var olduğuna dair delil olmadığını göstermektedir.

Sabit terim eklenerek ve eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testlerine göre bütçe açığı oranları açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin mutlak yakınsadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında bütçe açığı oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınsama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalama Bütçe Açığı Farkı	-3,897	0,0000	-0,15	-4,070

Yukarıdaki tabloda sabit terim eklenmeden LLC birim kök testi uygulanarak bütçe açığı açısından mutlak yakınsamanın var olup olmadığı test edilmiştir. Test sonuçlarına göre Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki bütçe açığı oranları farkının durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi LLC istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0000 çıkması nedeniyle %1 anlamlılık düzeyinde dahi reddedilmektedir. Serinin durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi reddedilmesi Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki bütçe açığı oranları açısından mutlak yakınsama varlığına işaret etmektedir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalama Bütçe Açığı Farkı	-2,637	0,0042	-0,35	-6,244

LLC birim kök testine sabit terim eklenmesi durumunda da Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin bütçe açığı farkları serisinin durağan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. LLC test istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0042 ile %1 anlamlılık düzeyinin dahi altında kalmıştır. Bu durum bütçe açığı farkları serisinde koşullu yakınsamanın da var olduğuna göstermektedir.

Sabit terim eklenerek ve eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testlerine göre bütçe açığı oranları açısından Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin hem mutlak hem de koşullu yakınsadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kısa vadede Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin bütçe açığı oranı belli bir sabit etrafında yakınsarken, uzun vadede bu sabitin de sifıra yakınsadığı ve mutlak yakınsamanın gerçekleşeceği sonucuna ulaşılabacaktır.

3. Enflasyon Beta Yakınsama Testi

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında enflasyon oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınsama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Almanya Arasında Enflasyon Farkı	-11,377	0,0000	-0,325	-11,916

Yukarıdaki tabloda sabit terim eklenmeden LLC birim kök testi uygulanarak enflasyon açısından mutlak yakınsamanın var olup olmadığı test edilmiştir. Test sonuçlarına göre Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki bütçe açığı oranları farkının durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi LLC istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0000 çıkması nedeniyle %1 anlamlılık düzeyinde dahi reddedilmektedir. Sonuç olarak serinin durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi reddedilmelidir. Dolayısıyla Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki enflasyon oranları açısından mutlak yakınsama vardır.

Bu durum da Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon farkları serisinin durağanlığını ve aralarında mutlak yakınsama olduğunu doğrulamaktadır.

Enflasyon açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinde koşullu yakınsamanın varlığını test etmek için LLC panel birim kök testi bu sefer sabit terim eklenerek gerçekleştirilmiş, elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Almanya Arasında Enflasyon Farkı	-7,27	0,0000	-0,376	-10,105

LLC birim kök testine sabit terim eklenmesi durumunda da Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon oranı farkları serisinin durağan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. LLC test istatistiğine ilişkin p-değeri bu sefer de 0.0000 ile %1 anlamlılık düzeyinin dahi altında kalmıştır. Bu durum enflasyon farkları serisinde koşullu yakınsamanın da var olduğuna göstermektedir.

Sabit terim eklenerek ve eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testlerine göre enflasyon açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin hem mutlak hem de koşullu yakınsadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kısa vadede Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon oranı belli bir sabit etrafında yakınsarken, uzun vadede bu sabitin de sıfıra yakınsadığı ve mutlak yakınsamanın gerçekleşeceği sonucuna ulaşılabacaktır.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında enflasyon oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan gerek sabit terimli gerekse sabit terimsiz beta yakınsama testleri Almanya ile

yapılan beta yakınsama testlerine oldukça benzer çıkmıştır. Sabit terim eklenerek yapılan, mutlak durağanlığın varlığını belirleyen LLC panel birim kök testine aşağıda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalaması Arasında Enflasyon Farkı	-11,58	0,0000	-0,343	-12,135

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında enflasyon oranları açısından mutlak yakınsamayı test eden beta yakınsamasının sonuçları görüldüğü üzere Almanya ile yapılan teste oldukça benzer çıkmıştır. LLC istatistiğinin p-değeri burada da 0.0000 ile %1 anlamlılık düzeyinin dahi reddedilmektedir. Dolayısıyla test sonuçları Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında da enflasyon oranları açısından mutlak yakınsamanın varlığını önermektedir.

Enflasyon açısından Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin koşullu yakınsamanın varlığını test etmek için LLC panel birim kök testi bu sefer sabit terim eklenerek gerçekleştirilmiş, sonuçlar yine Almanya ile yapılan testlere oldukça benzer çıkmıştır. Elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalaması Arasında Enflasyon Farkı	-7,74	0,0000	-0,40	-10,554

Almanya ile yapılan sabit terim eklenmiş LLC panel birim kök testinde olduğu gibi Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin enflasyon farklarına ilişkin yapılan aynı testte de koşullu yakınsamaya ilişkin delil elde edilmiştir. Çünkü sabit terimin varlığı durumunda da LLC istatistiğine ilişkin p-değeri

0.0000 çıkmış bu da enflasyon farkları serisi durağan olduğunu göstermiştir.. Bu durum kısa vadede koşullu yakınsamanın daha hızlı olduğunu ancak uzun vadede, daha yavaş şekilde, seriler arasındaki farkın mutlak yakınsamayla sifira yaklaştığını göstermektedir.

Sonuç olarak, Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri enflasyon açısından gerek mutlak gerekse koşullu olarak yakınsamaktadır. Hem Almanya ile hem de Avro Bölgesi ortalama enflasyonu ile yapılan LLC testleri bu sonucu desteklemektedir.

4. Uzun Vadeli Faiz Oranı Beta Yakınsama Testleri

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınsama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Almanya Arasında Uzun Vadeli Faiz Oranı Farkı	-1,713	0,0433	-0,059	-1,783

Yukarıdaki tabloda sabit terim eklenmeden LLC birim kök testi uygulanarak uzun vadeli faiz oranı açısından mutlak yakınsamanın var olup olmadığı test edilmiştir. Test sonuçlarına göre Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasındaki uzun vadeli faiz oranları farkının durağan olmadığını savunan sıfır hipotezi LLC istatistiğine ilişkin p-değerinin 0.0433 çıkması nedeniyle %5 anlamlılık düzeyinde reddedilmelidir. Durağan olmamayı öneren sıfır hipotezinin reddedilmesi Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasında uzun vadeli faiz oranları açısından mutlak yakınsamanın var olduğunu göstermektedir.

Uzun vadeli faiz oranı açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin koşullu yakınsamanın varlığını test etmek için LLC panel birim kök testi

bu sefer sabit terim eklenerek gerçekleştirilmiş, elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Almanya Arasında Uzun Vadeli Faiz Oranı Farkı	-1,8043	0,0356	-0,56	-7,31

LLC birim kök testine sabit terim eklenmesi durumunda da Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin uzun vadeli faiz oranı farkları serisinin durağan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. LLC test istatistiğine ilişkin p-değeri 0.0356 ile yine %5 anlamlılık düzeyinin altında kalmıştır. Bu durum uzun vadeli faiz oranları açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasında koşullu yakınsamaya işaret etmektedir.

Sabit terim eklenerek ve eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testlerini karşılaştırdığımızda en dikkat çeken nokta mutlak yakınsama ile koşullu yakınsamanın hızlarının farklı olmasıdır.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz oranları açısından beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan gerek sabit terimli gerekse sabit terimsiz beta yakınsama testleri Almanya ile yapılan beta yakınsama testlerine oldukça benzer çıkmıştır. Sabit terim eklenerek ve sabit terim eklenmeden yapılan LLC panel birim kök testleri sırasıyla aşağıdaki gibidir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalaması Arasında Uzun Vadeli Faiz Oranı Farkı	-2,887	0,0019	-0,1161	-3,011

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimli (Koşullu Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri ile Avro Bölgesi Ortalaması Arasında Uzun Vadeli Faiz Oranı Farkı	-2,644	0,0041	-0,506	-7,222

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz oranlarının yakınsayıp yakınsamadığına ilişkin yapılan yukarıdaki testlerde görüleceği üzere uzun vadeli faiz oranları hem mutlak hem de koşullu olarak yakınsamaktadır. Her iki testte de LLC-istatistiğine ilişkin p-değeri %1 düzeyinin dahi altında çıkarak serilerin durağan olduğunu ve yakınsamanın var olduğunu önermektedir. Bu açıdan Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeleri hem Almanya'ya hem de Avro Bölgesi ortalamasına yakınsamaktadır.

Yakınsamanın hızı açısından değerlendirme yaptığımızda, Almanya ile benzer şekilde koşullu yakınsama burada da daha hızlı gerçekleştiği görülmektedir.

5. Döviz Kuru Beta Yakınsama Testleri

a. Avro ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Para Birimlerinin Beta Yakınsama Testleri

Döviz kurunda Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin para birimlerinin yakınsamasında beklenen önceki makroekonomik verilerde olduğu gibi oranların Almanya veya Avro Bölgesi ortalamasına eşitlenmesi değil, söz konusu ülke para birimlerinin Avro karşısındaki değerlerini korumasıdır. Bunu test etmek için

öncelikle döviz kurlarındaki değişimi takip edebilme adına, döviz kurlarındaki dönemsel değişim hesaplanmış, daha sonra oluşturulan bu yeni değişkenin ortalama sıfır etrafında durağan olup olmadığı test edilmiştir.

Avro ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin yerel para birimi arasında beta yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin yapılan beta yakınsama testinin sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Levin, Lin, Chu Panel Birim Kök Testi Sabit Terimsiz (Mutlak Yakınsama)				
	Test İstatistiği	p-Değeri	Havuzlanmış Katsayı	t-İstatistiği
ABDO ülkeleri yerel para birimlerinin değerlerinin Avro Cinsinden Değişimi	-15,29	0,0000	-1,145	-15,421

LLC panel birim kök testi sonuçlarına göre Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin yerel para birimlerinin avro karşısındaki değer değişimi durağan bir seri özelliği göstermektedir. Sabit terim eklenmeden de serinin durağan olması Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin yerel para birimlerinin avro karşısında istikrarlı oldukları sonucuna ulaşılacaktır. Nitekim, yerel para birimlerinin Avro karşısındaki değer değişimlerini gösteren d_dkuru değişkeninin 2000-2017 yıllarına ilişkin grafiği aşağıdaki gibidir.

B. SIGMA YAKINSAMASI

Çalışmanın “Metodoloji” bölümünde açıklandığı üzere yakınsayan ve yakınsanacak ülke arasındaki farklardaki sapmalar (dispersion) yıllar itibariyle azalması bu iki ülke arasında sigma yakınsamanın varlığına işaret edecektir

Çalışmanın bu bölümünde Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin seçili makroekonomik faktörlerinin Almanya ve Avro Bölgesi ortalamasına yakınsayıp yakınsamadıkları bu sefer sigma yakınsama metoduyla test edilecektir.

1. Kamu Borç Oranlarına İlişkin Sigma Yakınsama

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında borç oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t- istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	1,49	11,44	0,000
Trend	-0,02	-2,60	0,01

*R Kare Değeri: 0,022

Regresyon sonuçlarında zaman trendinin katsayısının negatif çıkması zaman trendi ile standart sapma arasında negatif bir ilişkinin varlığına işaret eder. Zaman trendinin katsayısına ilişkin p-değerinin 0.01 ile %5'ten düşük olması da zaman trendiyle negatif ilişkinin %5 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Söz konusu anlamlı ve negatif ilişki zamanla birlikte Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında borç oranları farkının standart sapmasının düşeceğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, Sigma yakınsama testi Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyeleri arasında borç oranları açısından yakınsamanın gerçekleşeceğini önermektedir.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Ülkeler

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında borç oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t-istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	1,259	19,48	0,000
Trend	-0,012	-2,34	0,02

*R Kare Değeri: 0,012

Yukarıda yer alan regresyon sonuçları da borç oranları açısından Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri arasında yakınsamanın gerçekleşeceğini önermektedir. Nitekim bir önceki regresyonda olduğu gibi bu regresyonda da zaman trendinin katsayısı negatif ve %5 düzeyinde anlamlı çıkmıştır.

Borç oranları açısından Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyelerinin Almanya ve Avro Bölgesi Ortalamasına yakınsayıp yakınsamadıklarına ilişkin elde edilen regresyon sonuçları sigma yakınsamanın varlığına işaret etmektedir.

2. Bütçe Açığı Oranlarına İlişkin Sigma Yakınsama

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında bütçe açığı oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t- istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	3,573	11,02	0,000
Trend	-0,053	-2,088	0,038

*R Kare Değeri: 0,046

Regresyon sonuçlarında zaman trendinin katsayısının -0.05 şeklinde negatif çıkması zaman trendi ile standart sapma arasında negatif bir ilişkinin varlığına işaret eder. Zaman trendinin katsayısına ilişkin p-değerinin 0.0385 ile %5'ten düşük olması da zaman trendiyle standart sapma arasındaki negatif ilişkinin %5 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Söz konusu anlamlı ve negatif ilişki zamanla birlikte Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında bütçe açığı oranları farkının standart sapmasının düşeceğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, sigma yakınsama testi Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyeleri arasında bütçe açığı oranları açısından yakınsamanın gerçekleşeceğini önermektedir.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında bütçe açığı oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t- istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	3,31	10,84	0,000
Trend	-0,03	-2,15	0,033

*R Kare Değeri: 0,032

Regresyon sonuçlarına göre zaman trendinin katsayısı -0.03, bu katsayıya ilişkin p-değeri ise 0.033 ile %5 düzeyinin altındadır. Regresyon sonuçlarına göre zaman trendinin negatif ve %5 düzeyinde anlamlı olması Avro Bölgesi'ne dahil olmayan üye ülkelerin bütçe açığı oranlarının da Avro Bölgesi ortalamasına yakınsadığını göstermektedir.

3. Enflasyon Oranına İlişkin Sigma Yakınsama

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında enflasyon oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t- istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	0,03	7,289	0,000
Trend	0,0001	0,25	0,795

*R Kare Değeri: 0,000

Regresyon sonuçlarına göre zaman trendi 0.0001 gibi oldukça düşük bir değere sahiptir. Zaman trendi katsayısına ilişkin p-değeri de 0.79 gibi %10 anlamlılık düzeyinin dahi üzerinde çıkmıştır. Bu durum zaman trendi ile Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin enflasyon oranları farkının standart

sapması arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Regresyon sonuçlarına göre sigma yakınsamanın olmaması, enflasyon oranları açısından yakınsamanın olmadığı anlamına gelmeyecektir. Çünkü regresyonda zaman trendinin katsayısı anlamsız ve çok küçük olmasının yanında sabit terim katsayısı da %0.03 gibi oldukça düşük bir değer almaktadır. Dolayısıyla enflasyon açısından Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında dönem ilgili dönem boyunca ortalama fark istatistiksel olarak anlamlı olsa da ekonomik olarak çok düşüktür. Enflasyon farkının dönem boyunca düşük olması standart sapmaların da zaman trendiyle azalmasının önüne geçmiş olabilir. Bu durumda, her ne kadar sigma yakınsaması tespit edilemese de Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler ile Almanya arasında enflasyonun yakınsamasının reddedilmemesi gerekmektedir.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında enflasyon oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t- istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	1,635	28,23	0,000
Trend	-0,044	-8,111	0,000

*R Kare Değeri: 0,316

Regresyon sonuçlarına göre zaman trendinin katsayısının -0.04, p-değerinin 0.0000 olması, zaman trendi ile Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerin enflasyon farklarının standart sapması ile negatif ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum enflasyon açısından sigma-yakınsamanın varlığına işaret etmektedir.

4. Uzun Vadeli Faiz Oranlarına İlişkin Sigma-Yakınsama

a. Almanya ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t- istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	0,268	8,51	0,000
Trend	-0,002	-0,73	0,46

*R Kare Değeri: 0,005

Regresyon sonuçlarında zaman trendinin katsayısının negatif olması her ne kadar sigma yakınsamasına işaret etse de zaman trendi katsayısına ilişkin p-değerinin %10 anlamlılık düzeyinden dahi yüksek olması zaman trendinin Almanya ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz farkının standart sapması ile anlamlı ilişkisi olmadığını göstermektedir.

b. Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne Dahil Olmayan Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler

Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz oranları açısından sigma yakınsamasının var olup olmadığına ilişkin oluşturulan modelin regresyon sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

	Katsayı	t-statistics	p-değeri
Sabit Terim	0,276	7,52	0,000
Trend	-0,002	-0,67	0,503

*R Kare Değeri: 0,003

Avro Bölgesi Ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz oranları açısından oluşturulan modelden elde edilen regresyon sonuçlarının bir önceki modelle oldukça benzer olduğu görülmektedir. Bu regresyon sonucunda da zaman trendinin katsayısı yine negatif ancak %10 düzeyinde dahi anlamlı

çıkmamıştır. Zaman trendi katsayısının negatif olması her ne kadar sigma yakınsamasına işaret etse de trendin anlamlı çıkması Avro Bölgesi ortalaması ile Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkeler arasında uzun vadeli faiz farkı açısından sigma yakınsama olması hipotezini desteklememektedir.

C. BETA -YAKINSAMA VE SİGMA YAKINAMA TESTLERİ SONUÇLARI

Çalışmamızda Maastricht Kriterleri açısından Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerinin Almanya ve Avro Bölgesi ortalamasına yakınsayıp yakınsamadıkları test edilmiştir. Söz konusu yakınsamayı test etmek için literatürde kullanılan başlıca iki yöntem olan beta yakınsama ve sigma yakınsama metotlarına başvurulmuştur. Beta yakınsama ve sigma yakınsama testlerinin genel olarak birbirlerini doğruladıkları görülmüştür. Yapılan testlere göre;

- ❖ Kamu borç oranları açısından, beta yakınsama testlerinin Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerinin gerek Almanya'ya gerekse Avro Bölgesi ortalamasına mutlak olarak yakınsadıkları sigma yakınsama sonuçlarının da bu yakınsamayı doğruladığı,
- ❖ Bütçe açığı oranları açısından, beta yakınsama testlerinin Avro Bölgesine dahil olmayan AB üyesi ülkelerinin gerek Almanya'ya gerekse Avro Bölgesi ortalamasına mutlak olarak yakınsadıkları sigma yakınsama sonuçlarının da bu yakınsamayı doğruladığı,
- ❖ Enflasyon açısından, beta yakınsama testlerinin Avro Bölgesine dahil olmayan AB üyesi ülkelerinin gerek Almanya'ya gerekse Avro Bölgesi ortalamasına kısa vadede koşullu olarak uzun vadede ise mutlak olarak yakınsadıkları, ancak sigma yakınsama testi sonuçlarında yakınsama tespit edilemediği, ancak bu durumun enflasyon oranları açısından ülke grupları arasında kısa vadede dahi ekonomik anlamda bir farkın olmamasından kaynaklanabileceği,
- ❖ Uzun vadeli faiz oranları açısından, enflasyon da olduğu gibi Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerinin gerek Almanya'ya gerekse

Avro Bölgesi ortalamasına kısa vadede koşullu olarak uzun vadede ise mutlak olarak yakınsadıkları, sigma testi sonuçlarının ise söz konusu yakınsamayı kısmen doğruladığı,

- ❖ Kur istikrarı açısından ise Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB üyesi ülkelerinin yerel para birimlerinin avro karşısında ilgili dönem boyunca istikrarlarını korudukları tespit edilmiştir.

SONUÇ

Avrupa Birliği'nde yaşanan global kriz bütün ÷lkelerde 2010-2012 yılları arasında büyüme oranlarında önemli derecede azalma, işsizlik oranlarında ise hızlı bir artış şeklinde kendisini göstermiştir. Kriz, üye ÷lkelerin ödemeler dengesini bozarken, EPB sebebiyle ÷lkelerin ulusal paralarının maliye politikasından ayrıştırılmış olması bütün üyelerin avroyu kullanması fakat her bir ÷lkenin kendi maliye politikasından sorumlu olması krizin derinleşmesinde önemli bir faktör olmuştur. IMF ve Dünya Bankası (DB) gözetimi altında uygulanan bu tip politikalar bir ödemeler dengesi problemi ortaya çıktığında gündeme gelmekte, yapısal reformlar karşılığında IMF'nin kısa vadeli kredi sağlamasıyla dengesizliklerin giderilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamızın ana konusu ile ilgili literatür incelendiğinde farklı ÷lke grupları arasında ya da aynı ÷lke içerisindeki farklı bölgeler arasında yakınsama modeli kullanılarak yapılan çok sayıda çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir. Yakınsama analizi kullanılarak ÷lkeler ve bölgeler arasında yapılan çalışmaların bir kısmının yakınsama hipotezini destekleyen sonuçlar verdiği bir kısmının ise aksi yönde sonuçlar verdiği görülmektedir (Bozkurt ve Bahar, 2015).

Bu çalışmada Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ÷lkelerin Maastricht Kriterleri açısından Avrupa Birliği üyelerine yakınsayıp yakınsamadıkları 2000-2017 dönemi makroekonomik performansları ele alınarak incelenmiştir. Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ÷lkelerin temel makroekonomik veriler açısından yakınsamaları, söz konusu ÷lkelerle Almanya ve Avro Bölgesi ortalamaları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ekonomik ve ampirik olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmiştir. Grafikselleştirme ve ampirik sonuçlar birbirlerini doğrulamış, Avro Bölgesi'ne dahil olmayan ÷lkelerin hangi değişkenler açısından Almanya'ya ve Avro Bölgesi'ne yakınsadıkları ve bu yakınsamanın gücü ortaya konmuştur. Yakınsamanın ampirik açıdan test edilmesinde yakınsama literatüründe kullanılan iki yöntem olan Beta ve Sigma metodlarının her ikisi de çalışmada kullanılmıştır. Bunun yanında Beta metodu yakınsamanın mutlak mı yoksa koşullu mu olduğunu test etme imkânı sağladığından, bu

çalışmada da yakınsamanın var olup olmadığının yanında yakınsamanın mutlak mı yoksa koşullu mu olduğu tespit edilmiştir.

Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerin kamu borcunun Almanya'ya ancak %10 düzeyinde mutlak yakınsadığı, ancak bu ülkeleri Avro Bölgesi ortalamasına koşullu yakınsadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bütçe açığı açısından Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Almanya arasında mutlak yakınsama, Avro Bölgesi ortalaması ile ise hem mutlak hem de koşullu yakınsama tespit edilmiştir. Bütçe açığı açısından Avro Bölgesi'ne kısa dönemde koşullu yakınsadığı, daha uzun dönemde ise bu koşulu yakınsamanın mutlak yakınsamaya dönüştüğü tespit edilmiştir.

Enflasyon açısından Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkeleri ile Almanya ve Avro Bölgesi ortalaması arasındaki yakınsama hem bütçe açığı hem de kamu borcu açısından tespit edilen yakınsamadan daha güçlüdür. Gerek Almanya gerekse Avro Bölgesi ortalaması ile mutlak ve koşullu yakınsamanın var olduğu koşullu yakınsamanın mutlak yakınsamadan daha hızlı olduğu tespit edilmiş, bu durumun varlığı grafiklerle de açıkça ortaya konmuştur.

Uzun vadeli faiz oranları açısından da Avro Bölgesi'ne dahil olmayan AB ülkelerinin yakınsamaları enflasyon oranında gözlemlenen yakınsamaya benzer bir durum arz etmektedir. Uzun vadeli faiz oranlarında da hem Almanya'ya hem de Avro Bölgesi ortalamasına mutlak ve koşullu yakınsamanın gerçekleştiği tespit edilmiş, enflasyondaki yakınsamayla benzer şekilde koşullu yakınsama kısa dönemde hızlı şekilde gerçekleşirken, mutlak yakınsamanın gerçekleşmesi zaman almıştır.

Döviz kuru açısından ise durum diğer makroekonomik verilerden bir nebze daha farklıdır. Döviz kuru açısından Avro Bölgesine dahil olmayan ülkelere sadece Macaristan ve Romanya'da yerel para Avro karşısında incelediğimiz dönem için göreceli olarak düşük kabul edilebilecek değer kayıpları ve değer kazanmalar gözlemlenmiştir. Diğer ülkelerin yerel paraları ise Avro karşısındaki değerlerini korumuş, ilgili dönemde bu ülkelerin yerel paralarının Avro karşısındaki istikrarlarını korumuşlardır.

Yapılan sigma testinin sonuçları da hem grafiklerde gözlemlenen durumları hem de Beta yakınsama testinden elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmanın sonucunda, Avrupa Birliği'ne üye olan ancak Avro Bölgesi'ne dahil olmayan söz konusu 9 ülkenin Maastricht Kriterleri çerçevesinde hem Almanya hem de Avro Bölgesi ile gerek mutlak gerek koşullu olarak yakınsayarak, ülkelerin isterlerse Avro Bölgesi'ne dahil olabilecekleri sonucu elde edilmiştir.

KAYNAKÇA

- AB (2017). <https://www.ab.gov.tr/109.html> (21.03.2018).
- Afonso, A., Furceri, D. ve Gomes, P. (2012). Credit Ratings and the Euro Area Sovereign Debt Crisis. *European Central Bank Working Paper Series*, No:1419.
- Afxentiou, P. C. (2000). Convergence, The Maastricht Criteria, and Their Benefits. *The Brown Journal of World Affairs*, 7.1, 245-254.
- Akçadağ, E. (2012). *Ekonomik Krizin Vurduğu Son Avrupa Ülkesi: İspanya*. <http://www.bilgesam.org/incele/59/-ekonomik-krizin-vurdugu-son-avrupa-ulkesi- ispanya/#.VOUvXfmsXX5> (01.06.2019).
- Akçay, B. (2012). *Avrupa Birliği: Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*. B. Akçay ve İ. Göçmen (Ed.), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Altıntaş H. (2009). Türkiye’de Döviz Kurunun Enflasyon Üzerine Geçiş Etkisinin Ekonometrik Analizi: 1989–2007. *Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi*, 17-19 Haziran 2009.
- Arslan, C. G. (2002). Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği Çerçevesinde Para Politikalarının Etkinliği Açısından Türkiye’deki Takasa ve Mutabakat Sisteminin Değerlendirilmesi. *Uzmanlık Yeterlik Tezi*. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.
- Atalay, S. S. (2007). Yeni Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Reel Yakınsama. *Uzmanlık Yeterlik Tezi*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Atsan, E. ve Meriç, M. (2013). Gelişmiş Ülkelerde ve Avrupa Birliği’nde Borç Krizinin Etkileri ve Çözüm Yolları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6.3.
- Avrupa Birliği Bakanlığı (AB)* (2013). <https://www.ab.gov.tr/105.html> (21.03.2018).
- Aydın, A. (2002). İsveç Bankacılık Sistemi, Kriz, Krizde Yapılanlar ve Kriz Sonrası. *Bankacılar Dergisi*, 40, 13-35.
- Balcerowicz, L., Rzonca, A., Kalina, L. ve Laszek, A. (2013). *Economic Growth in the European Union*. Lisbon Council.
- Balkır, C. (2010). *Uluslararası Ekonomik Bütünleşme: Kuram, Politika ve Uygulama AB ve Dünya Örnekleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Beck, G. W. ve Weber, A. A. (2005). Inflation Rate Dispersion and Convergence in Monetary and Economic Unions: Lessons from the ECB. *Center for Financial Studies Working Paper*, No. 2005/31
- Bektaşoğlu, S. (2011). *Çekya Ülke Raporu*. T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi. Ankara.
- Berke, B. (2009). Avrupa Parasal Birliği'nde Kamu Borç Stoku ve Enflasyon İlişkisi: Panel Veri Analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 9, 30-55
- Bıçerli, K. (2001). Ekonomik Dönüşümü Düşük İşsizlikle Sağlamada Çekya Tecrübesinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56.2, 1-20.
- Bilgiç, E. (1995). The Bundesbank: A Model For The European Central Bank? *Yüksek Lisans Tezi*. Bilkent Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bini-Smaghi, L. ve Del Giovane, P. (1996). Convergence of Inflation: A Necessary Prerequisite for EMU. *Open Economies Review*, 7, 117-126.
- Bordo, M. D. ve Jonung, L. (1999). *The Future of EMU: What Does the History of Monetary Unions Tell Us?* (No. w7365). National Bureau of Economic Research, Cambridge.
- Bozkurt, K., ve Bahar, O. (2015). Turizm Gelirlerine Yönelik Bir Yakınsama Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 15, 157-178.
- British Broadcasting Corporation (BBC) (2017). <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39262757> (21.03.2018).
- Bursa Ticaret ve Sanayi Odası. (2014). İtalya Ülke Raporu, <http://www.btso.org.tr/documents/countryreport/128.pdf> (04.06.2019).
- Conde, J. I. ve Marin, C. (2013). *Austerity Measures in Crisis Countries – Results and Impact on Mid-term Development: The Fiscal Crisis in Spain*. ZBW – Leibniz Information Centre for Economics.
- Demirhan, E. (2005). Büyüme ve İhracat Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60.4.
- Efe, H. (2010). Soğuk Savaş Döneminde Avrupa'da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9.1, 37-62.
- Eichengreen, B. (1992). https://www.princeton.edu/~ies/IES_Studies/S74.pdf (21.03.2018).
- Eichengreen, B. (1993). European Monetary Unification. *Journal of Economic Literature*, 31.3, 1321-1357.

- Ekmekçiler, Ü. S. (2007). Avrupa Para Sistemi ve AB-Türkiye İlişkilerinin Türk Para Sistemine Etkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22.22, 362-394.
- Ekonomi Bakanlığı* (2008) - (2018). Hırvatistan Ülke Raporu.
- Ekonomi Bakanlığı* (2014). Polonya Ülke Raporu.
- Ekonomi Bakanlığı* (2015). İsveç Ülke Raporu.
- Ekonomi Bakanlığı* (2018). Çekya Ülke Raporu.
- Emre, K. (2009). Döviz Kuru Rejimlerinin Euro'ya Geçişteki Rolü. *Uzmanlık Yeterlik Tezi*. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.
- Encyclopedia of The Nations*. (2015). Italy - Overview of Economy. <https://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/Italy-OVERVIEW-OF-ECONOMY.html> (04.06.2019).
- Engin, E. ve Yeşiltepe, E. (2009). Global Ekonomik Krizin Gölgesinde Türkiye'nin Maastricht Kriterlerine Uyumu. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1.2.
- Ergincan, Y. ve Yayla, Ü. (2013). 2008 Finansal Krizi Sonrasında AB ve ABD'de Önemli Düzenlemeler ve Yeni Türk Sermaye Piyasası Kanunu'na Etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 60, 51-72.
- Erkens, D. ve Hung, M. P. M. (2002). Corporate Governance in the 2007-2008 Financial Crisis: Evidence From Financial Institutions Worldwide. *Journal of Corporate Finance*, 18.2, 45-53.
- Erpolat, B. Y. (2010). *Avrupa Tek Senedi*. İzmir: İzmir Ticaret Odası Raporu.
- Ertunga, E. İ. (2013). *Avrupa'da Ekonomik ve Parasal Birlik ve Türkiye*. Ankara: İmaj Yayınları.
- EU (2018). https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1990-1999_en (04.06.2019).
- Euro Challenge*. (2012). Spain: An overview of Spain's Economy. <https://www.gunes.com/dunya/ab-nin-en-buyuk-ucuncu-ve-dorduncu-ekonomileri-italya-ile-ispunya-siyasi-krizlerle-bogusuyor-880019>, (04.06.2019).
- European Commission*. (2015). European Economic Forecast. Winter 2015.
- European Union (EU)* (2018). https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en (02/06/2019).
- Evlimoğlu, U. (2005). Avrupada Parasal Bütünleşme, Sonrasındaki Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye. *Doktora Tezi*. Adnan Menderes Üniversitesi.

- Flandreau, M. (2000). The Economics and Politics of Monetary Unions: a Reassessment of the Latin Monetary Union. 1865-71. *Financial History Review*, 7.1, 25-44.
- Focuseconomics*. (2015). Italy Economic Outlook. <http://www.focuseconomics.com/countries/italy>, (Erişim: 09.06.2019). Frankel
- Ginsborg, P. (2003). *A History of Contemporary Italy: Society and Politics: 1943-1980*. Palgrave Macmillan.
- Gök, M., Biyan, Ö. ve Akar, S. (2012). Avrupa Birliği'nde Mali Kuralların Yeniden Düşünülmesi: Altılı Mevzuat Paketi ve Türkiye Değerlendirilmesi. *Business and Economics Research Journal*. 3-3, 159-174.
- Göker, Z. ve Akyol, S. (2014). Kemer Sıkma Politikalarından Mali Tuzağa: Ab Çevre Ülkeleri Bağlamında Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16.1, 177-197.
- Griffith-Jones, S. ve Jolly, R. (2013). Be Outraged by Austerity. *Challenge*, 56.1, 46-60.
- Güler, S. ve Çamlıca, F. (2013). Avrupa Birliğinde Ekonomik ve Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler.
- Güneş Gazetesi*, <https://www.gunes.com/dunya/ab-nin-en-buyuk-ucuncu-ve-dorduncu-ekonomileri-italya-ile-ispunya-siyasi-krizlerle-bogusuyor-880019> (05.06.2019).
- Hanedar, A. Ö., Akkaya, O. ve Bizim, Ç. (2014). *Durağanlık Analizi, Birim Kök Testleri ve Trend*. Akademik Proje.
- Haug, A. A., MacKinnon, J. G. ve Michelis, L. (2000). European Monetary Union: A Cointegration Analysis. *Journal of International Money and Finance*, 19.3, 419-432.
- Healy, S., Leahy, A. ve Murphy, M. (2013). *A Study of The Impact of The Crisis And Austerity on People, With a Special Focus on Greece, Ireland, Italy, Portugal And Spain*. Caritas Europa.
- Hüseyin, Ş. ve Ayşe, K. (2015). Ekonomik Krizlerin Değişmeyen İmdatçısı: Maliye Politikası. *Sosyoekonomi*, 23.23.
- Işık, N., Acar, M. ve Işık, H. B. (2004). Enflasyon ve Döviz Kuru İlişkisi: Bir Eşbütünleşme Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9.2, 325-340.
- İğde, E. (2010). Yapısal Değişiklik Altında Birim Kök Testleri ve Bazı Makro İktisadi Değişkenler Üzerine Uygulamalar. *Yüksek Lisans Tezi*. Adana Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- İktisadi Kalkınma Vakfı (İKİV)* (2018). http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=31&id=230 (21/03/2018).
- İktisadi Kalkınma Vakfı (İKİV)* (2015). İspanya: İşsizliğin Pençesindeki Kayıp Nesil. <http://esozluk.ikv.org.tr/?id=511> (30.05.2019).
- İnan, A. (2005). Avrupa Birliği Ekonomik Yaklaşımı: Lizbon Stratejisi ve Maastricht Kriterleri. *Bankacılar Dergisi*, 52, 67-86.
- İTKİB* (2011). Tekstil ve Konfeksiyon Sektörleri Açısından İspanya. http://www.itkib.org.tr/ihracat/DisTicaretBilgileri/raporlar/dosyalar/ispanya_ulke_raporu_eylul_2011.pdf, (02.06.2019).
- Jackson, J. (2009). The Financial Crisis: Impact on and Response by The European Union. *Congressional Research Service*, 7889.
- Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegration Vectors. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12.2-3, 231-254.
- Kamu Denetçiliği Kurumu* (2016). Uluslararası Mevzuat, Kopenhag Kriterleri, Kamu Denetçiliği Kurumu, Ankara.
- Kara, M. A., ve Taş, S. (2013). Avrupa Birliği'nde Bölgesel Dengesizlikler ve Bu Dengesizlikleri Gidermeye Yönelik Ekonomik Politikaların Analizi. *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 21.1, 111-137.
- Karagöl, E., Erbaykal, E. ve Ertuğrul, H. M. (2011). Türkiye'de Ekonomik Büyüme İle Elektrik Tüketimi İlişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 8.1, 72-80.
- Karakatsanidou, M. T. (2017). *Testing For Inflation Convergence Among European Union Countries: A Panel Approach*.
- Karluk, R. ve Tonus, Ö. (1998). Avrupa Para Birliği, Euro ve Geleceği. *Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14.1-2, 261-293.
- Karluk, S. R. (2002). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Konzelmann, S. (2012). The Economics of Austerity. Centre for Business Research. *University of Cambridge Working Paper*, No.434.
- Lopez, C. ve Papell, D. H. (2012). Convergence of Euro Area Inflation Rates. *Journal of International Money and Finance*, 31.6, 1440-1458.
- Martin, S. (1996). Xavier X, The Classical Approach to Convergence Analysis. *Center Discussion Paper*, No.734, Economic Growth Center (EGC), Yale University.

- Nart, E. Ç. (2010). Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri: Panel Veri Analizi. *Journal of Yaşar University*, 5.17, 2874-2885.
- Naude, W. (2009). *The Financial Crisis of 2008 and the Developing Countries*. United Nations University.
- Nişancı, M. ve Emsen, Ö. S. (2014). *Ekonomik Performans Kriteri Olarak Maastricht Kriterlerine Yakınsama: Geçiş Ekonomileri Üzerine Uygulama Convergence to Maastricht Criteria Being Economic Performance Criteria: Applications on Transition Countries*.
- Nişancı, M., Yurttañıkımaz, Z. Ç., Türkmen, A. ve Emsen, Ö. S. (2014). Ekonomik Performans Kriteri Olarak Maastricht Kriterlerine Yakınsama: Geçiş Ekonomileri Üzerine Uygulama. *International Conference on Eurasian Economies*, 1-9.
- O'Keeffe, D. ve Twomey, P. (1999). *Legal Issues of the Amsterdam Treaty*. UK: Hart Publishing.
- Öksendal, L. F. (2007). The Impact of the Scandinavian Monetary Union on Financial Market Integration. *Financial History Review*, 14.2, 125-148.
- Onaran, Ö. (2010). Fiscal Crisis in Europe or a Crisis of Distribution? *PERI Working Paper*, No. 226
- Örnek, İ. (2007). Avrupa Para Birliği Bir Optimal Para Alanı Mı? *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7.13, 154-179.
- Özdemir, S. (2001). Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu, Avrupa Toplulukları, Avrupa Birliği, Roma Antlaşması, Avrupa Tek Senedi, Avrupa Birliği Antlaşması, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması. *Kavramlara İlişkin Açıklayıcı Not*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Özdeser, H. (2015). Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) Euro Yönetimindeki Etkinlik Sorununun Analizi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22.2, 467-482.
- Özen, A. ve Günay, A. (2002). Avrupa Birliği'nde Mali Disiplinin Sağlanmasına Yönelik Maastricht Kriterlerinin Anayasal İktisat Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4.2, 66-82.
- Özkan, L. (2008). Küreselleşmenin Tarım Ürünleri Dış Ticareti Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özpençe, Ö. (2008). Avrupa Parasal Birliği'nde Maliye Politikası Koordinasyonu ve Türkiye Analizi. *Doktora Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özpençe, Ö. (2009). *Avrupa Parasal Birliği'nde Maliye Politikası Koordinasyonu ve Türkiye Analizi*. Maliye Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 2009/391, Ankara.
- Richardson, J. (2006). *European Union: Power and Policy Making*. 3. Edition, Routledge, Great Britain.
- Samsun, N. (2003). 10. Yılında Avrupa Tek Pazarı. *Maliye Dergisi*, 143, 58-70.
- Saraçoğlu, B. ve Doğan, N. (2005). Avrupa Birliği Ülkeleri ve Avrupa Birliğine Aday Ülkelerin Yakınsama Analizi. *VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu*, İstanbul, 26-27.
- Seyidoğlu, H. (2009). *Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Sönmez P. (2006). Avrupa Anayasası ve Onay Sürecinin Bir Parçası Olarak Referandumlar: Avrupa Bütünleşmesi Açısından Bir İnceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8.4, 247-269.
- Stein, L.J. (2011). The Diversity of Debt Crises in Europe. *Cato Journal*, 3.12, 199-215.
- Stuckler, D., Basu, S., Suhrcke, M., Coutts, A. ve Mc Kee, M., (2011). Effects of the 2008 Recession on Health: A First Look at European Data. *The Lancet*, 378.9786, 112-123.
- Şanlıoğlu, Ö. (2016). Avrupa Birliği'nin Yapısal Bir Krizi Olarak Euro Krizinin Nedenleri ve Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6.2.
- Şen, H. ve Kaya A. (2015). Ekonomik Krizin Değişmeyen İmdatçısı: Maliye Politikası. *Sosyo Ekonomi*, 1.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı (2018). <http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 21/03/2018.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı (2014). İspanya Ülke Notu, Madrid Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği.
- T.C. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2010). İngiltere'nin Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ekonomik-Ticari İlişkileri. www.een.kso.org.tr/up/dene/IngiltereUlkeRaporu.pdf (21.03.2018).
- Taştan, V. (2013). Euro Krizi: Krizin Temelleri ve Çözüm Yolları. *Uluslararası Politika Akademisi*. <http://politikaakademisi.org/euro-krizi-krizin-temelleri-ve-cozum-yollari/>, (06.06.2019).

- TCMB (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası) (1998). Euro'ya Geçiş, Sorular ve Cevaplar, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- Tekgül, Y. B. (2001). Maastrich Kriterleri ve Avrupa Birliği'ne Aday Ülkeler İle Türkiye'nin Uyum Durumlarının Karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15.1-2.
- The Irish Banking Crisis Regulatory and Financial Stability Policy 2003–2008, A Report to The Minister for Finance by the Governor of the Central Bank*, 31 May 2010.
- Tuna, B. (2017). Avrupa Parasal Birliği'nde Mali Sürdürülebilirlik ve Mali Birlik. *Master's Thesis*. Namık Kemal Üniversitesi.
- Tunçsiper, B. ve Yakut, Ş. (1998). Avrupa Birliği'nin Ekonomik Parasal Birlik Hedefi ve Türkiye'nin Uyumu. *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 102.100-119.
- Türker, H. (2018). *Macaristan Ülke Raporu*. Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü AB Şefliği.
- Uçar, Ö. (2012). *Yunanistan'ın Euro Bölgesi'nden Ayrılmasının Olası Ekonomik Etkileri*. AB Genel Sekreterliği, Ekonomik ve Mali Politikalar Başkanlığı, Ankara.
- Ultan, M. Ö. (2017). Avrupa Birliği Politikalarında Üye Devletlere Tanınan İstisnaların Tarihsel ve Politik Arka Planı. *Siyaset, Ekonmi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5.4, 224.
- Utkulu, U. (2005). *Avrupa Parasal Birliği, Optimum Para Sahası ve Türkiye. Avrupalı Türkiye'den Türkiyeci Avrupa'ya: Türkiye-Avrupa Birliği Üzerine Ekonomi-Politik Tezler*. İ. Kalaycı, (Ed.) İstanbul: Beta Yayınları.
- Uysal, D., Özer, H. ve Mucuk, M. (2009). Dış Borçlanma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği (1965-2007). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23-4.
- Uysal, Ö. ve Pehlivan, G. G. (2013). Avrupa Parasal Birliği Bağlamında Ricardocu Mali Rejim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18.1, 271-282.
- Weber, A. A. ve Beck, G. W. (2005). Price Stability, Inflation Convergence and Diversity in EMU: Does One Size Fit All? *Center for Financial Studies Working Paper*, No. 2005/30.
- Yeşilkaya, K. (2002). *Maastricht Kriterleri*. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

- Yıldırım, D. Ç. ve Tuna, B. (2017). Avrupa Parasal Birliği'nde Borç Krizi ve Mali Sürdürülebilirlik: Ekonometrik Bir Analiz. *Sosyal Bilimler Metinleri 2017*, Temmuz ICOMEP Özel Sayısı.
- Yıldız, A. ve Aksoy, E. E. (2014). Morgan Stanley Gelişmekte Olan Borsa Endeksi ile IMKB Arasındaki Eşbütünleşme İlişkisinin Analiz Edilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28.1.
- Yılmaz, Ö. ve Kaya, V. (2005). Genişleme Sürecindeki Avrupa Birliği: Ekonomik Performansa Dayalı Kümeleme Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5.1.
- Young, A. T., Higgins M. J. ve Levy D. (2008). Sigma Convergence versus Beta Convergence: Evidence From U.S. County-Level Data. *Journal of Money, Credit and Banking*, 40.5.
- Yücememiş, B. T. (2005). *Parasal Birlik Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları*. İstanbul: Derin Yayınları.